

Barnkonsekvensanalys

för detaljplanerna Axelsberg C, Kv. Fader
Bergström och Förgyllda bågaren 2

2018-01-31

Stockholms
stad

Januari 2018

Rapporten är framtagen på uppdrag av Lennart Ericsson Projekt AB

Beställare: Lennart Ericsson Projekt AB

Kontaktperson: Ulf Ericsson

Ramböll Sverige AB

Uppdragsledare: Anthon Georgsson, trafikplanerare

Handläggare: Eva-Lena Nilsson, trafikplanerare

Handläggare: Charlotta Eriksson, planarkitekt

Handläggare: Oskar Sirland, planarkitekt

Handläggare: Frida Andersson, planarkitekt

Granskare: Eva-Lena Nilsson, trafikplanerare

Foton: Ramböll om inget annat anges

Sammanfattning

Syfte

Syftet med denna barnkonsekvensanalys (hädanefters kallat BKA) är att analysera konsekvenserna på barn och unga av föreslagen exploatering i området Axelsberg i södra Stockholm, inom detaljplanerna Kv. Fader Bergström och Förgyllda Bägaren 2 m.fl. Utgångspunkten är barnperspektivet som formuleras av vuxna för barn samt barnens egna perspektiv som skapas av barnen själva. För att uppnå syftet har en kartläggning utförts av befintliga och potentiella värden och funktioner samt behov och brister. En analys av vad planförslaget kan ge för konsekvenser har sedan utförts och slutligen har åtgärdsförslag tagits fram.

Genomförande

Kartläggningen av barnens upplevelser av Axelsberg centrum med omnejd har skett genom insamling av åsikter genom dialoger vid workshops och rundvandringar i området. Barnen har fått redogöra för befintliga och potentiella värden, funktioner samt behov och brister. Valet av genomförandemetod har grundat sig i att nå en så bred representation av åldrar inom området som möjligt.

Två skolklasser från Hägerstenhammens skola, 49 barn, har deltagit i dialogarbetet i form av workshops. Två förskoleverksamheter träffades där 119 barn indirekt blev representerade genom sina förskolepedagoger. Totalt har över 200 synpunkter samlats in från barn och förskolepedagoger inom och i närheten av utredningsområdet.

Kartläggning

Enligt pedagogerna på förskolorna som intervjuades är de flesta av barnens favoritplatser olika typer av naturmiljö. Vikten av lättillgänglig naturmiljö i yngre åldrar betonas av flera anledningar. En stor fördel med naturen dem är att den fungerar som bullerbarriär och skapar en behagligare ljudmiljö. Utöver naturområdena nämns fotbollsplanen bredvid förskolan samt ett par lekparker i närområdet som ytterligare favoritplatser. Tråkiga platser beskrivs av pedagogerna som de platser som har förfallit genom nedskräpning och skadegörelse. Bland de otrygga platserna finns bland annat en närliggande väg utan trottoar där bilarna ofta håller ganska hög hastighet. Angående önskemål inför framtiden så betonas hur mycket parkstråknätet används och att det hade varit bra att utöka detta för att i ännu högre grad kunna undvika trafikerade bilvägar.

Lågstadiebarnen placerade ut sina favoritplatser i tydliga kluster där den mest populära platsen var Eolshälls 4H-gård; många tycker om naturmiljön och djuren som man får klappa. Andra favoriter hos lågstadiebarnen är Arkenparken, fotbollsplanen och deras gamla skolgård vid Hägerstenshammens skola. Valet av tråkiga platser motiveras med att de är skräpiga och smutsiga. Två exempel på det är Axelsberg t-bana och Arkenparken. Nästan alla platser som barnen pekade ut som otrygga motiverades med bristen på bra belysning. Mest frekvent nämnda är skogen, Eolshälls 4H-gård och fotbollsplanen. Utöver dessa nämns även vattnet som skrämmande eftersom det snabbt blir djupt. Inför framtiden önskar sig lågstadiebarnen ett centrum med färgglada

hus och caféer och mataffärer samt en skatepark och en konstgräsplan.

Även bland mellanstadiebarnen är naturområdena de största favoriterna, tillsammans med fotbollsplanen. I denna ålder kommer även ”egen bostadsgård” högt upp på favoritlistan. Mellanstadieeleverna påtalar utöver att det är mörkt i skogen även att det ofta är mycket folk som rör sig där på kvällarna, detta menar de gör skogsområdena till tråkiga platser. Förskolegården vid Selmedalsvägen känns otrygg på grund av nedskräpning och skadegörelse av äldre ungdomar på kvällar och helger.

Gemensamt för alla åldrar är att de nämner flera olika grönytor och naturmiljöer som favoritplatser. Detta visar att även de mindre gröna ytorna i områdena är viktiga, trots den stora tillgången på skog runt omkring området. Tydligt är även att alla åldrar har åsikter, ofta motsägande varandra, om Arkenparken. Detta betyder att oavsett nuvarande skick på parken är det ett ställe som besöks frekvent och utav många. Fotbollsplanen är även den en plats som engagerar många åsikter, en fråga som bör hanteras varsamt i den kommande utvecklingsprocessen på Kv. Fader Bergström.

Analys

Analysen har genomförts för tre huvudgrupper av konsekvenser (i enlighet med ”steg 3 - konsekvensanalys av slutförslaget” enligt Stockholms stads metod för integrerad barnkonsekvensanalys): *Trygghet och tillgänglighet*, *Boende och vardagsliv* samt *Miljö och hälsa*.

Trygghet och tillgänglighet

Barnens upplevda otrygghet är i synnerhet kopplad till när de rör sig mellan målpunkter i området. Utformningen av gång- och cykelbanor måste därför utgå från barns rörelsemönster och behov vilket innebär bland annat att gång- och cykelstråk i möjligaste mån ska vara separerade från varandra och från biltrafik.

För att ett övergångsställe ska betecknas som säker krävs att hastigheten är satt till 30 km/h i kombination med hastighetsdämpande åtgärder, om inte planskildhet förekommer. I trafikmiljöer kring skolor och förskolor är det berättigat att anlägga övergångsställe även vid ett lägre antal gående och en lägre fordonsmängd per dimensionerande timme än vad som annars rekommenderas (Stockholms stad, 2015).

Trafiksäkerheten under byggtiden är en viktig fråga att hantera i projekten framöver. Det är viktigt att utemiljöerna blir godtagbara under utbyggnadstiden samt att stor hänsyn tas till placering av etableringsytor.

Ljussättning är ett viktigt och användbart verktyg för att signalera hur en plats är tänkt att användas. Ljussättning i den offentliga miljön skapar trygghet och attraktivitet när den tillgodoser människans behov.

Boende och vardagsliv

För att boende och vardagslivet ska fungera bra för barn ska det finnas tillgång till olika former av aktiviteter och service som dessutom ska vara tillgängliga för alla barn, oavsett individuella förutsättningar. I

närområdet kring detaljplanerna finns god tillgång till grönområden och ett brett utbud av offentliga platser som är tillgängliga för alla barn oavsett socioekonomisk situation, där barnen kan vistas och ägna sig åt flera olika typer av aktiviteter.

Det är positivt att planerna beskrivs tillför stadsmässiga kvaliteter som relaterar till områdets nuvarande struktur. Omgivningen kring planområdena präglas mycket av till stor del tydlig topografi, natur och relationen mellan hus och grönska.

Förskolegårdarna bör ha en kvalitativ friyta om minst 20-30 kvm per barn (Boverket, 2015). Dessa bör även planeras att få funktionella gårdar som håller hög kvalitet vad gäller placering, innehåll och storlek. De ska dessutom kunna nås på ett tryggt och säkert sätt.

Miljö och hälsa

För gång- och cykeltrafikanter är ökat avstånd till biltrafik en effektiv metod för att minska exponeringen för avgaser. Detta beror på att avgashalterna minskar snabbt med ökat avstånd från trafiken. Detta är särskilt angeläget för barn och unga som gång- och cykeltrafikanter eftersom de andas in extra mycket luft på grund av fysiska aktiviteter.

Vindmiljöer och solförhållanden bör hanteras på ett omsorgsfullt sätt, på gator och torg, utomhusgårdar och förskolegårdar. Förskolegårdarna bör utformas med stor omsorg där en värderleksanalys kan göras för att säkerställa hög kvalitet. Viktigt är också att en god-

tagbar utemiljö görs under byggtiden med hänsyn till barnperspektivet.

Förslag till åtgärder

Åtgärdsförslagen har kategoriserats in i tre olika ämnesområden: *Trafiksäkerhetsåtgärder*, *Trygghetsåtgärder* samt *Boende- och rekreationsåtgärder*.

Trafiksäkerhetsåtgärder

- Utred möjligheten till dubbelriktad cykelbana, alternativt enkelriktade cykelbanor på Selmedalsvägen.
- Placering av träd utmed Selmedalsvägen bör göras med hänsyn till siktproblem och parkering.
- Bullerremsor, väggupp och övergångsställen bör imålas då dessa är nedslitna i dag.
- Tillgänglighetsanpassa övergångsställe på Selmedalsvägen.
- Utred möjligheten till gångbana på Eolshällsvägen.

Trygghetsåtgärder

- Möjliggör verksamheter i bottenvåningar för mer aktiva fasader.
- Bättre belysning på gång- och cykelstråk samt genom skogspartier och på offentliga platser.
- Trygghetsfrågor bör beaktas i samband med upprustningen av Hägerstens hamn.
- Rusta upp parkleken Arken.
- Trygghetsskapande åtgärder i centrumområdet som även inkluderar sociala verksamheter.

Boende och rekreationsåtgärder

- Skapa tydliga gränser för bostadsgårdar mellan privata och offentliga utemiljöer, utformningen av gårdsmiljöerna bör vara så pass väldefinierade att de upplevs som privata.
- Stigar och leder bör hållas öppna och röjas med försiktighet så att känslan av naturstigar inte går förlorad.
- Förskolegårdar bör ha en kvalitativ friyta på minst 20 och helst 30 kvm per barn.

Innehållsförteckning

Sammanfattning..... 3

Syfte 3

Genomförande..... 3

Kartläggning 3

Analys 3

Förslag till åtgärder 4

1. Inledning 7

1.1 Bakgrund..... 7

1.2 Syfte och avgränsning 8

1.3 Styr- och måldokument 8

1.3.1 Stockholms stad 8

1.3.2 Stadens övriga styrdokument och program. 9

1.3.3 Övergripande 9

Barnkonventionen 9

2. Barn och unga i stadens miljöer 10

2.1 Barn i trafiken..... 10

2.1.1 Rörelsefrihet 11

2.1.2 Olycksrisker 11

2.1.3 Hälsorisker 11

2.1.4 Stråk och säkra skolvägar..... 11

2.2 Lek och utemiljöer..... 12

2.2.1 Barn i bostadsområdet och i staden..... 12

2.2.2 Trygghet i stadens utemiljö 12

2.2.3 Alla barns rätt till det offentliga rummet..... 13

3. Nulägesbeskrivning 14

3.1 Området idag 14

3.2 Rekreation..... 14

3.3 Förskolor och skolor 14

3.4 Oskyddade trafikanter och trafik..... 14

3.4.1 Gång- och cykeltrafik..... 14

4. Genomförande 16

4.1 Genomförande av skoldialoger..... 16

4.1.1 Förskolebarnen..... 16

4.1.2 Skolbarnen 16

4.2 Kontakt med skolor och förskolor 17

4.3 Deltagande skolor och förskolor 17

5. Resultat..... 19

5.1 Förskolebarn..... 19

5.1.1 Favoritplatser 19

5.1.2 Tråkiga platser 21

5.1.3 Otrygga platser 21

5.1.4 Framtida önskemål..... 23

5.2 Lågstadiebarn..... 25

5.2.1 Favoritplatser 25

5.2.2 Tråkiga platser 27

5.2.3 Otrygga platser..... 29

5.2.4 Planförslaget 31

5.2.5 Framtida önskemål..... 32

5.3 Mellanstadiebarn 33

5.3.1 Favoritplatser 33

5.3.2 Tråkiga platser..... 35

5.3.3 Otrygga platser..... 37

5.3.4 Planförslaget 37

4.3.5 Framtida önskemål 39

6. Reflektioner..... 40

6.1 Favoritplatser 40

6.2 Tråkiga platser 40

6.3 Otrygga platser 40

7. Analys av planförslaget 42

7.1 Trygghet och tillgänglighet 42

7.2 Boende och vardagsliv 44

7.3 Miljö och hälsa 45

8. Förslag till åtgärder 46

8.1 Trafiksäkerhetsåtgärder 46

8.2 Trygghetsåtgärder 49

8.3 Boende och rekreationsåtgärder..... 50

9. Referenser 51

9.1 Tryckta källor 51

9.2 Digitala källor 52

9.3 Workshops 52

9.4 Rundvandring..... 52

10. Bilagor 53

10.1 Lågstadiebarnens önskemål 53

10.2 Mellanstadiebarnens önskemål..... 57

10.3 Workshopmall 61

10.4 Frågor rundvandring 62

1. Inledning

Detta avsnitt beskriver bakgrunden till förändringarna av detaljplaneområdena, syftet till denna barnkonsekvensanalys samt vilka styr- och måldokument som utredningen tar hänsyn till.

1.1 Bakgrund

Stockholm växer och stadens målsättning är att Axelsberg är en naturlig målpunkt som en del i denna tillväxt.

En startpromemoria för planläggning av Axelsberg centrum, kvarteret Fader Bergström och västra delen av Hägerstensvägen behandlades av stadsbyggnadsnämnden 2000-05-19. Programsamråd hölls år 2002. Projektet har sedan 2008 varit vilande i avvaktan på ett genomförandeavtal mellan trafikförvaltningen, SLL, och staden för att reglera överdäckningen av tunnelbanan.

Sedan exploateringskontoret och SLL närmast sig varandra i förhandlingarna återupptogs planarbetet våren 2014. I samband därmed föreslogs två större förändringar av projektet: dels en total omarbetning av planområdets västra del där även en utvidgning av planområdet föreslås, dels en omarbetning av den norra delen av centrumområdet.

Med dessa förslag till förändringar ansågs det lämpligt att hantera planarbetet i tre detaljplaner. Den västra delen kring kvarteret Fader Bergström föreslås hantearas i en ny detaljplan. Den östra delen kring centrum föreslås som en omtagning av pågående plan under nytt

namn, Axelsberg centrum. Förgyllda Bägaren 2 innebär att omvandla ett parkeringsgarage till en förskola.

Planförslagen innebär idag en överdäckning av befintlig tunnelbanestation samt över 1 000 nya bostäder fördelat mellan detaljplaneområdena. Vidare innebär planerna att tre nya förskolor byggs samt att ett antal förskolor flyttar sin verksamhet utanför detaljplaneområdena.

Området ligger på ömse sidor om Selmedalsvägen. En gångtunnel under vägen utgör förbindelsen mellan de

båda delarna. Den södra delen innehåller tunnelbana, apotek och vårdcentral vid Axelsbergs torg. På den norra delen finns en livsmedelsaffär, mindre butiker samt samlingslokaler vid Hägerstens torg.

Den trafikseparerade gatustrukturen med gångtunnel under Selmedalsvägen skapar en nivåskillnad mellan Selmedalsvägen och Hägerstens torg som bidrar till att torget är avskärmat från det omkringliggande gatunätet.

Figur 1. Illustration som redovisar omfattningen av planarbetet.

1.2 Syfte och avgränsning

Syftet med denna barnkonsekvensanalys (BKA) är att analysera föreslagen exploatering inom detaljplanerna Axelsberg centrum, kvarteret Fader Bergström samt Förgyllda Bägaren 2. Utgångspunkten är barnperspektivet som formuleras av vuxna för barn samt barnens egna perspektiv som skapas av barnen själva. För att uppnå syftet presenteras en kartläggning av befintliga och potentiella värden och funktioner samt behov och brister.

Den geografiska avgränsningen i denna BKA har sin utgångspunkt inom detaljplaneområdena. Koppling mellan viktiga målpunkter inom Axelsberg som skolor, förskolor, idrottsanläggningar, centrumområde, lekplatser, parker är emellertid viktiga att ta hänsyn till i en bred analys.

1.3 Styr- och måldokument

1.3.1 Stockholms stad

Flera av Stockholms stads styrande dokument är relevanta i arbetet med denna barnkonsekvensanalys. Styrdokumenterna är:

Vision 2040 - Ett Stockholm för alla
Visionen ger en bild av en trygg och tillgänglig stad utan sociala och fysiska barriärer. Här ska man kunna bo, resa och mötas. Antagen av kommunfullmäktige den 19 oktober 2015.

Översiktsplan för Stockmars 2010
Förbättrad rörlighet för gång- och cykeltrafik och mins-

kade barriärer mellan olika stadsdelar är bland annat prioriterat enligt översiktsplanen. Antagen av kommunfullmäktige den 15 mars 2010.

Den gröna promenadstaden

Den gröna promenadstaden är en strategi för utvecklingen av parker och natur och fungerar som ett tillägg till Stockholms översiktsplan. Staden har ett särskilt ansvar för att fånga upp barns och ungas synpunkter och tillgodose deras behov. När trycket ökar på de gröna miljöerna är det av stor betydelse att uppmärksamma barnens och ungdomarnas perspektiv och identifiera deras viktiga platser. Antagen av kommunfullmäktige den 12 december 2013.

Framkomlighetsstrategin 2012

Ett av framkomlighetsstrategins huvudmål handlar om prioriteringar i gaturummet för att öka gång-, cykel- och kollektivtrafik. Antagen i Trafik- och renhållningsnämnden i augusti 2012.

Trafiksäkerhetsprogram för Stockholms stad

Programmet anger fotgängare, cyklister och barn som särskilt utsatta i trafiken och är grupper som ska prioriteras inom arbetet med trafiksäkerhet. Programmet pekar ut gång- och cykelpassager, separering, höga hastigheter samt bilskjutsning till och från skolor som områden som är särskilt viktiga att åtgärda. Enligt Trafiksäkerhetsprogrammet sker den största delen av trafikolyckorna på stadens huvudgator och att de problem som i första hand måste åtgärdas är höga hastigheter, gång- och cykelpassager, komplicerade

trafikmiljöer och utformning av sidoområden. Antagen i kommunfullmäktige den 10 april 2014.

Staden i ögonhöjd

Projektet ”Staden i ögonhöjd” är ett paraply för frågor som gäller barn, unga och stadsutveckling. Projektet ska vara katalysator och processtöd i stadsutvecklingsfrågor för att belysa barns och ungas behov, och stärka deras delaktighet i den växande staden. Projektets effektmål är:

- Bidra till att stadens förvaltningar och bolag i stadsutvecklingsprojekt uppfyller kraven i FN:s barnkonvention samt Kultur i ögonhöjd.
- Stärka barns och ungas behovsuppfyllnad och delaktighet i stadsutvecklingsfrågor.
- Stärka barns perspektiv och barnperspektivet i genomförande av stadsutvecklingsprojekt med hjälp av bland annat Barnkonsekvensanalyser och dialog.

Kultur i ögonhöjd

Stockholms stad arbetar för att integrera barnens rättigheter i alla verksamheter. Stockholms stad har även tagit fram en strategisk plan för barn- och ungdomskulturen i Stockholm 2009-2012, ”kultur i ögonhöjd”. Planen riktar sig till nämnder och bolag som arbetar med barn och ungdomar. Ambitionen är att planen ska fungera som inspiration och verktyg även för aktörer utanför det kommunala uppdraget som är involverade i barn och ungdomars kultur och fritid i Stockholm.

Cykelplan 2012

Planen lyfter barns förutsättningar att själva cykla till skolan. Antagen i kommunfullmäktige den 11 juni 2012.

Gångplan för gående (remissversion)

Gångplanens övergripande mål är att stadens offentliga rum ska ge bättre förutsättningar för invånarna att kunna gå i större utsträckning än idag. Remisshandling 2014-10-20.

Plan för säkra och trygga skolvägar i Stockholms stad

Planen syftar till att trafikmiljöerna i skolornas närhet ska vara trygga och säkra samt till att resor till och från skolan i högre grad ska ske utan bil. Planen är en del av en konkretisering av framkomlighetsstrategin och en fördjupning av trafiksäkerhetsprogrammet. Planens tre mål pekar ut en riktning för Stockholms stads arbete med barns resor till och från skolan. Remissversion under framtagande år 2016 och målen är:

MÅL 1: Skapa trygga och säkra skolvägar.

MÅL 2: Skapa möjligheter för nya resvanor och öka andelen gående och cyklister.

MÅL 3: Skapa ett förvaltningsgemensamt synsätt i arbetet som påverkar skolvägarna.

Arkitektur Stockholm

Arkitektur Stockholm är Stockholms arkitekturstrategi och ett tematiska tillägg till översiktsplanen. Arkitektur Stockholm ska bidra till förverkligandet av en högkva-

litativ, hållbar och funktionell arkitektur och stadsmiljö. Stadsplanering ska ske utifrån medborgaren och ett helhetsperspektiv, där utvecklingen av, samt tillgång till aktiva och attraktiva offentliga rum prioriteras.

1.3.2 Stadens övriga styrdokument och program Stockholms parkprogram, Sociotopkartan och Sociotophandboken anger riktlinjer för park och naturtillgång, planeringsmått relevanta för barn och ungdomar samt beskriver stockholmarnas vardagsliv utomhus i parker, naturområden och andra friytor. I dessa dokument tillämpas såväl lagar som mål där konkreta förslag anges.

1.3.3 Övergripande Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, eller Barnkonventionen som den ofta kallas, antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Barnkonventionen ger en definition av de enskilda barnens rättigheter i samhället som uttrycks i konventionens 54 artiklar. Den syftar bland annat till att ge barn och unga mellan 0-18 år, oavsett bakgrund, rätt att behandlas med respekt och

- 1 Alla barn har samma rättigheter och lika värde.
- 2 Barnets bästa ska alltid komma först.
- 3 Alla barn har rätt att säga vad de tycker i frågor som berör dem.
- 4 Alla barn har rätt till lek, vila och fritid.

att få komma till tals. Det slås fast att barnets bästa alltid bör komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör barn. En metod för att implementera konventionen är att göra en barnkonsekvensanalys i projekt, förslag eller verksamheter som påverkar barn. Alla artiklar är viktiga och utgör en helhet, men det finns fyra grundläggande principer som alltid ska beaktas när det handlar om frågor som rör barn:

Plan- och bygglagen

Bestämmelserna om planläggning av mark och vatten samt om byggande enligt plan- och bygglagen (PBL) syftar till att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden. Vidare ska en god långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer eftersträvas (kap. 1§1). I skapandet av den hållbara livsmiljön riskerar dock konflikter att uppstå, särskilt utifrån barnperspektivet.

Miljökvalitetsmål

Sveriges riksdag har sedan 1999 haft miljökvalitetsmål inom 16 områden. Miljömål 15 avser god bebyggd miljö och består av flera delmål, bland annat att natur- och grönområden ska existera i närhet till bebyggelse och god tillgänglighet till dessa ska värnas om. Vidare ska miljöanpassade kollektivtrafiksystem av god kvalitet finnas tillgängliga och förutsättningarna för säker gång- och cykeltrafik ska vara goda. Dessutom ska boende-, fritids- och arbetsmiljön uppfylla samhällets krav på gestaltning, frihet från buller, tillgång till solljus, rent vatten och ren luft.

2. Barn och unga i stadens miljöer

Detta kapitel utgör en litteraturkartläggning av aktuell forskning om barn och deras behov kopplat till stadens utemiljöer. I nästa steg kommer framtagna planförslag att analyseras utifrån dialogerna samt denna litteraturkartläggning för att identifiera vilka konsekvenser förslaget leder till för barnens miljö.

Urbaniseringen påverkar hela samhället och en grupp som påverkas mer fundamentalt än någon annan när förändringar genomförs i den fysiska omgivningen är barn och unga. Att ge barn goda fysiska uppväxtmiljöer är också att ge barnen en plats i staden och en plats i samhället. Goda fysiska uppväxtmiljöer innebär bland annat att barn har tillgång till plats och utrymme som de kan undersöka och utforska samt närhet till vuxna. Barnens trygghet är beroende av vuxnas närhet och det är genom vuxna som barn lär sig förstå omvärlden (de Laval, 2015).

Barns fria rörlighet och fysiska aktiviteter har avgörande betydelse för deras hälsa. Plats och lek är sammankopplade för barn. Att lekens kvalitet är beroende av platsen och hur visats i empiriska undersökningar (Mårtensson, 2004). Dessa beskriver bland annat vilken stor roll barns fria rörlighet på tillgängliga och inbjudande platser har för barnens sociala utveckling och kreativitet (Cosco, 2010). En barnvänlig stadsmiljö är bra för alla människor, oavsett ålder (de Laval, 2015).

2.1 Barn i trafiken

Trafik är det största hindret för barns fria rörlighet utomhus. Barn har inte samma möjligheter som vuxna att klara av trafikens krav. De har svårt att bedöma hastigheter, avstånd och riktning därför att barn upp till cirka tolvårsåldern mentalt saknar förutsättningarna för ett trafiksäkert beteende. De är också kortare till växten, har ett begränsat synfält och saknar inte fullt utvecklad hörsel (Vägverket, 2000).

Yngre barn bör ha sällskap av en vuxen person när de rör sig ute i trafikmiljön fram till dess att de är trafikmogna. Barn går eller cyklar gärna tillsammans med andra barn. De umgås, leker och pratar med varandra när de är på väg, vilket medför att deras uppmärksamhet inte alltid är riktad mot trafiken (Vägverket, 2000).

Figur 2. Promenerande barn (bild från Danderyd).

2.1.1 Rörelsefrihet

Sverige har det lägsta antalet trafikolyckor i världen där barn är inblandade, tack vare en barnvänlig trafikplanering (Road Safety Annual Report 2015). Den ökande bilismen begränsar barns rörelsefrihet, framför allt när det gäller lekområden och skol- och fritidsvägar. Gator och vägar utgör barriärer som hindrar barnen att ta sig fram på egen hand. Barriäreffekter finns ofta i barnens omedelbara närhet genom att till exempel bilparkeringar och trafikerade gator finns i nära anslutning till bostäder och lekplatser (Vägverket, 2000).

Utformningen av bostadsområden är avgörande för barnens rörelsefrihet. Barns rörelsefrihet begränsas många gånger av att vuxna inte känner sig trygga. I trafikerade områden föredrar föräldrarna att begränsa barns rörelsefrihet för att skydda dem mot risken att skadas i en trafikolycka. De vuxna anpassar sitt beteende för att själva undvika farliga risker. Man tar bilen istället för att gå eller cykla men ökar samtidigt risken för oskyddade trafikanter. Väl fungerande stråk med trygga och säkra anslutningar är ett viktigt stöd för barns och ungas rörelsefrihet.

Det är viktigt att barnets ”hela resa” är trygg och säker. Sammanhängande gång- och cykelstråk skapar goda möjligheter för barn att på egen hand ta sig till skola, kompisar och fritidsaktiviteter (Gummesson, 2007). Här menas inte bara säkerhet utan också trygghet som är en viktig faktor både för barnen själva men också för barnens föräldrar (Göteborgs stad, 2011).

2.1.2 Olycksrisker

Barn som går eller cyklar till och från skolan tillhör den grupp oskyddade trafikanter som är mest utsatta i trafiken. Olycksrisken är stor för barn som korsar körbanan på övergångsställen. Barns olyckor tenderar att koncentreras till korsningar och till platser kring parkerade bilar och i backar. Barnen förstår inte faran i sådana miljöer (Vägverket, 2000).

2.1.3 Hälsorisker

Barn är särskilt känsliga för miljöns kvaliteter, eftersom de skador som de får under uppväxten blir bestående för livet. Tydliga samband har påträffats mellan astma och luftföroreningar på de platser, där barn bor och där trafiken åstadkommer stora luftföroreningar (Nordling et al 2008). Barn är också känsliga för buller, vilket kan leda till oro och koncentrationssvårigheter liksom till nedsatt inlärningsförmåga (Evans & Hygge, 2007).

2.1.4 Stråk och säkra skolvägar

Att behålla, förstärka och skapa sammanhängande gångstråk mellan områden, funktioner och bebyggelse är viktigt. Att göra stråk intressanta och trevliga att använda, till exempel med hjälp av belysning och grönska, stärker stråkens sammanlänkande kraft. Hur väl ett enskilt gångstråk eller en plats används är till stor del beroende av hur gator och stråk i området hänger samman med andra gator i staden, och hur människor väljer att förflytta och uppehålla sig genom och i stadens olika områden (Göteborgs stad, 2011).

En bra skolväg är gen, säker, trygg och utan barriärer. Åtgärder som bidrar till god säkerhet för barn handlar om separering mellan gång-, cykel- och biltrafik, färre fordon, låga hastigheter och hastighetssäkrade övergångsställen (Stockholms stad, 2015).

Det är viktigt att gång- och cykelbanorna samt korsningspunkterna utformas tryggt och säkert. Följande åtgärder ger säkrare skolvägar:

- Separera gång- och cykelvägarna från biltrafiknätet.
- Tydliggör vilka ytor som är avsedda för gående respektive cyklister.
- Skapa gena, sammanhängande och väl belysta gång- och cykelbanor.
- Gör gångstråk fria från hinder och ge dem god markbehandling.
- Säkra god sikt för barn, tänk på deras begränsningar i att se och i deras reaktionssnabbhet.
- Säkra gång- och cykelvägar ska leda hela vägen fram till skolan eller cykelparkeringen.
- Inrätta trevliga och välskötta sittplatser och mötesplatser längs gång- och cykelstråken.
- Förbättra beläggning, belysning, möblering, grönska och utför god skötsel.
- Hastighetssäkra biltrafikens hastighet till 30 km/h där barn kommer i kontakt med biltrafik, det vill säga där de måste gå i körbana.

- Minska antal körfält att korsa och kontrollera från vilka håll korsande bilar kommer.
- Skapa säker drift och gör kontinuerligt underhåll av gång- och cykelnätet som en del i en skötselplan. Följ regelbundet upp och kontrollera skötselplanerna.

2.2 Lek och utemiljöer

2.2.1 Barn i bostadsområdet och i staden

Barn leker hela tiden och överallt, och det är därför viktigt att fundera över vilka möjligheter till lek som ges i urbana miljöer i stort (Bodelius, Kylin, 2014). Barnen vill vara en del av samhället och föredrar ofta att kvaliteten och säkerheten i stadsmiljön förbättras istället för att bara hänvisas till att vara på tillrättalagda lekplatser. Lekplatser behövs inte enbart för att erbjuda lekmöjligheter, utan även för att skapa mötesplatser där både barn, vuxna och ungdomar kan träffas och umgås (Bodelius, Kylin, 2014). Barn lär sig samspel i lek och genom observation av andra. Barn och unga behöver platser, där de inte förutsätts betala eller vara i vuxens sällskap (Göteborgs stad, 2011). Barn söker intressanta utmaningar och en rik variation av aktiviteter i utemiljön (Broberg, Kyttä och Fagerholm, 2013). Att exempelvis åka skateboard eller att ägna sig åt parkour, handlar om att söka upp och vara där miljön är lockande, spännande och utmanande. Staden och det offentliga rummet, är en plats för upplevelser och möten (Åkerblom, 2006).

För små barn är det viktigt med närhet till föräldrarna och hemmet. De behöver därför från bostadsgården

eller närlekplatsen kunna se föräldrarna i fönstret eller på balkongen. Det är också viktigt att det finns lugna platser där barn kan vila och tryggt vistas på egen hand. Det är viktigt att de känner igen sig och hittar i omgivningen. Närområdet kring bostaden är mycket betydelsefull för små barn och deras förutsättningar till lek, fysisk aktivitet och utveckling. God tillgång till anläggningar för rekreation, lekplatser, parker och andra grönytor stimulerar barn och ökar fysisk aktivitet hos både yngre och äldre barn (Faskunger, 2008).

Lekplatser kan bli fristäder för barn som inte har möjligheten att på egen hand vistas i sin närmiljö på grund av till exempel trafik. Med hjälp av växtlighet, varierad topografi och lekredskap kan lekplatsen på så sätt erbjuda barn som bor i huvudsakligen hårdgjorda områden möjligheter till mer varierad och fantasifull lek (Bodelius, Kylin 2014; Jansson & Klintborg Ahlko 2016). Det är alltså viktigt att utveckla alla typer av miljöer för att skapa barnvänliga utemiljöer. För äldre barn handlar ett bra vardagsliv också om fritidsintressen, att kunna röra sig ute i staden på cykel eller med kollektivtrafiken och att det finns platser där de "bara kan vara" och träffa kamrater.

Föreningsliv och föreningslokaler är också positiva mötesplatser för unga och verksamheter tillsammans kan skapa trygghet, stabilitet och gemenskap. Barn- och ungdomsverksamhet är idag stommen i många föreningar, och därför måste det finnas möjligheter till föreningslokaler, där barn och ungdomar bor (Göteborgs stad, 2011).

2.2.2 Trygghet i stadens utemiljö

Tre aspekter har betydelse för trygghetsupplevelsen i utemiljön. Det handlar om:

- Stadsrummens eller miljöns utformning.
- Människor och socialt liv i utemiljön
- Människors möjligheter att bli förtrogna med en miljö och göra den till sin.

Barn bygger upp kunskap om sin miljö genom att använda platser intensivt. Om ett område är uppbrutet geografiskt och svårorienterbart samt har många barriärer, blir det svårt att utforska och lära känna. Barn får ingen överblick och lär sig inte orientera sig, vilket kan leda till en känsla av otrygghet (Göteborgs stad, 2011).

Tryggheten i staden är förknippat med människorna i staden. Det är människor som skapar trygghet, och vi söker oss gärna till miljöer där det finns andra människor. Platser och funktioner som underlättar möten skapar trygghet, det gäller såväl i de offentliga rummen som i de halvprivata zonerna närmast bostadshusen. Platser som barn och unga måste uppsöka, till exempel kollektivtrafikens hållplatser, kan upplevas som otrygga på kvällen, om de är dåligt belysta och ligger utanför stråk, där människor rör sig (Göteborgs stad, 2011).

Den som vistas på en gård, en gata eller ett torg ska kunna se vad som finns där och vilka som rör sig där. Miljön ska vara överblickbar, lätt att förstå till strukturen, man ska hitta sina vägar i den, och den ska vara orienterbar (Göteborgs stad, 2011).

Välskötta och omhändertagna miljöer känns generellt sett tryggare än sådana där man ser skadegörelse, dålig städning och eftersatt skötsel. Verksamheter med fönster ut mot gaturum och som är publikt öppna som bibliotek, restauranger och kaféer känns i regel tryggare än slutna fasader (Göteborgs stad, 2011).

2.2.3 Alla barns rätt till det offentliga rummet

I en socialt väl sammanhållen stad kan barn och ungdomar från olika sociala grupper möta varandra i det dagliga livet. Oberoende av skillnader i demografi (ålder, kön, hushållstyper), socioekonomi (klass och resursskillnader) eller etnicitet, får de kännedom om varandras olika liv. Det blir en stad och ett samhälle med variation, stimulans och integration. När barn har möjlighet att aktivt använda och utforska stadsrummet både individuellt och tillsammans med andra så lär de sig att hantera både fysiska platser och sociala situationer, både sådana som upplevs som säkra och sådana som upplevs som riskabla. Att bedöma risk och att utsätta sig för risker är en kompetens som även små barn tidigt utvecklar (van der Burgt, Cele 2014).

Den fysiska miljöns utformning och dess omhändertagande är kvalitativa förutsättningar för ett gott socialt samspel och påverkar individen och det sociala umgänget. Dessa förutsättningar omfattar platsens användbarhet, estetiska utformning, trygghet och tillgänglighet (Göteborgs stad, 2011).

BKA Axelsberg - 2018

3.4.2 Kollektivtrafik

I området finns Axelsbergs tunnelbanestation samt busslinje 135 från Hägersten till Vårberg centrum. Till Örnsbergs tunnelbanestation är det cirka 700 meter och till Mälarhöjdens tunnelbanestation är det cirka 1,3 kilometer.

3.4.3 Biltrafik

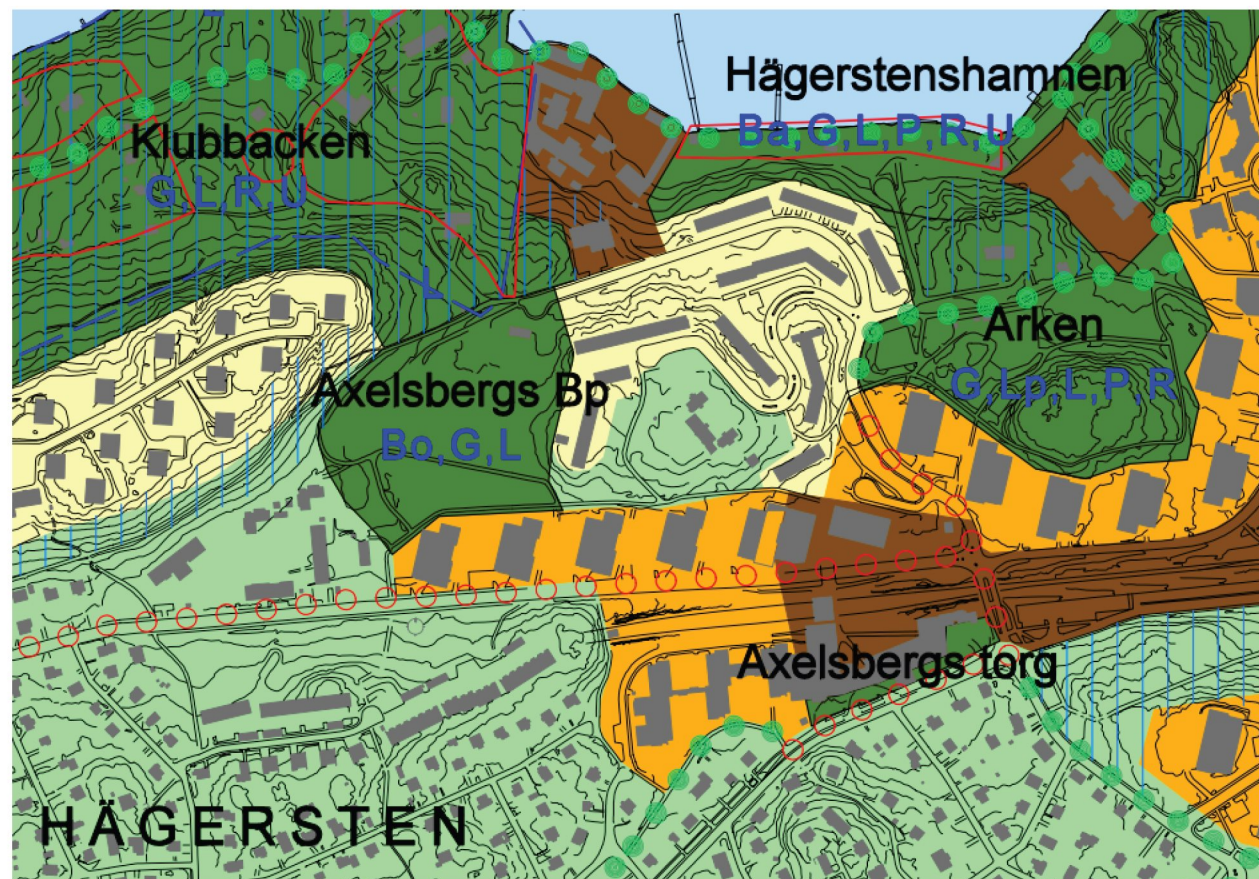
En större bilväg i området är Selmedalsvägen som går i öst-västlig riktning längs tunnelbanespåret. Den tillåtna hastigheten i hela området är 30 km/h.

3.4.4 Olycksfall

Under de senaste fem åren har inga olyckor skett inom de aktuella detaljplaneområdena i Axelsberg. I anslutning till planområdet har tre olyckor skett under perioden 2011-01-01 till 2016-01-01. I två av olycksfallen var cyklister inblandade och i ett av dem var en fotgängare inblandad. Endast i ett fall var en bil inblandad då en bilist körde på en cyklist, denna olycka skedde i rondellen vid Axelsbergs centrum. Olycksfrekvensen i området är generellt mycket låg och inga olyckrelaterade dödsfall har registrerats inom tidsspannet.

3.4.5 Sociotopkarta

Sociotopkartan från Stockholms stad visar vilka olika tillgångar som finns i området. Utifrån denna karta syns att hela området har friytor med sociala och kulturella värden i olika hög grad (mörkgrön - högst, brun - lägst). Inom området finns även en viktig plats för bollspel, grön oas och lek.

Figur 4. Sociotopkarta över området. Källa: Stockholms stad.

4. Genomförande

I detta kapitel beskrivs hur dialogarbetet har genomförts och vilka skolor som har deltagit.

4.1 Genomförande av skoldialoger

Kartläggningen av barnens upplevelser av Axelsberg centrum med omnejd har skett genom skoldialoger. Barnen har fått redogöra för befintliga och potentiella värden och funktioner samt behov och brister. Valet av genomförandemetod har grundat sig i att nå en så bred representation av åldrar inom området som möjligt. Dessvärre begränsas urvalet då endast skolverksamheter för yngre barn ligger inom gångavstånd från planområdet.

4.1.1 Förskolebarnen

Dialogen med förskolebarnen skedde genom ett rundvandringstillfälle med två förskolor. Två representanter från Ramböll följde med förskolegrupperna till uppskattade målpunkter och intervjuer skedde parallellt med förskolepedagogerna. Intervjufrågorna beaktade favoritplatser, otrygga miljöer, verksamheternas behov nu och efter att planerna byggts färdigt.

4.1.2 Skolbarnen

Dialogen med skolbarnen har genomförts i workshopform. Båda genomförda workshoparna har skett enligt samma metod men anpassats en del beroende på barnens ålder. Varje workshopstillfälle krävde 1-1,5 timme.

Besöken i klasserna inleddes med en gemensam information till klassen om projektet, syftet med dialogarbetet och på vilket sätt det kan tänkas återkoppla till

barnen framöver. Efter informationen delades klasserna in i mindre grupper där representanter från Ramböll deltog, för att på så sätt få mer kvalitativa samtal i mindre grupper med barnen. Mindre grupper skapar möjligheten för barnen att uttrycka sina tankar och är ett forum som kan tilltala flertalet barn. Varje grupp fick en karta/flygfoto över utredningsområdet med omnejd.

En resvaneundersökning genomfördes i workshopsgrupperna för att kartlägga hur barnen tar sig till och från skolan. På så sätt identifieras ett av barnens dagliga rörelsemönster inom områdena. Vidare fick barnen placera ut på kartan och beskriva vilka platser som är deras favoritplatser, otrygga platser samt tråkiga platser. Varje barn fick sedan motivera varför de valt en viss plats, vad de gör där, vilka som vistas där, om platsen besöks på skoltid eller på fritid, vilka årstider de är där, hur de tar sig dit etcetera. För att få igång samtal kring platserna och förtydliga för barnen förklarades favo-

Figur 5. Pågående workshop med årskurs 2 vid Hägerstenhamns skola.

ritplats som en plats som barnen tycker om att vistas på, en otrygg plats som en plats eller miljö som barnen kan uppfatta som läskig exempelvis på kvällen och en tråkig plats som en plats som exempelvis är ful, skräpig eller där de av olika anledningar inte vill vistas. Barnen fick placera ut minst en och maximalt tre platser per kategori med hjälp av klistermärken i olika kulörer.

Steg två vid workshopen var att visa barnen illustrationsförslagen inom respektive detaljplaneområdet där ordet var fritt att yttra vad man tyckte om byggnaderna, miljöerna och annat som ansågs intressant.

Den sista delen i workshopsarbetet var ”ritfrågan”. Här fick barnen fundera på vad de tycker ska finnas kvar, vad som kan bli bättre och vad de saknar i deras närmiljö. Alla fick fritt välja mellan att skriva sina svar alternativt rita.

Figur 6. Pågående workshop med årskurs 4 vid Hägerstenhamns skola.

4.2 Kontakt med skolor och förskolor

Mail skickades till rektorer och förskolechefer på skolor och förskolor inom eller nära utredningsområdet. Mailen beskrev syftet med dialogen och barnens möjlighet att bidra med sina synpunkter som värdefullt underlag inför arbetet områdets utveckling. Mailen följdes upp med telefonsamtal eller ytterligare mail för att boka in ett datum för besök. De klasser och grupper som besökts har valts ut av rektorer och lärare.

4.3 Deltagande skolor och förskolor

Två skolklasser från Hägerstenhamns skola där 49 barn har deltagit i dialogarbetet i form av workshops. Två förskoleverksamheter träffades där 119 barn indirekt blev representerade. Totalt har över 200 synpunkter samlats in från barn och förskolepedagoger inom och i närheten av utredningsområdet. Workshopsarbetet och rundvandringar har genomförts mellan maj och juni 2016.

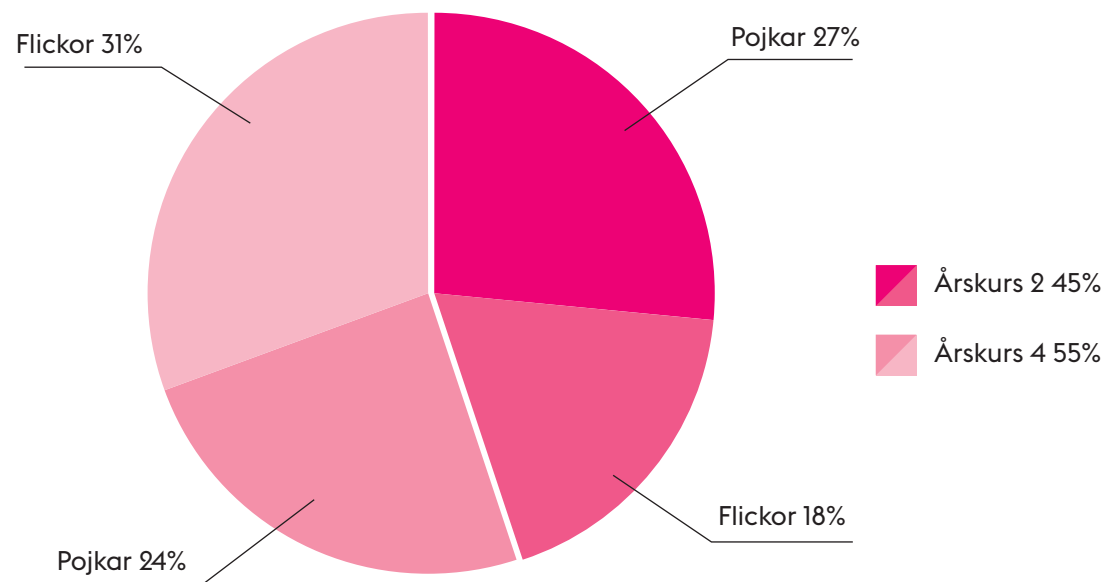
Fördelningen mellan årskurs och kön som deltagit i dialogarbetet redovisas i figuren nedan.

Fler barn från årskurs 4 deltog i dialogarbetet om än dock marginellt. Fördelningen mellan pojkar och flickor som deltagit i dialogarbetet är jämn där fler poj-

kar än flickor deltog från årskurs 2 medan fler flickor än pojkar deltog från årskurs 4.

På grund av detaljplanernas geografiska läge fanns ej möjligheten att få till mer dialoger med äldre barn då skolverksamheter för dessa ligger för långt bort för att det skulle generera i ett bra resultat.

Dialogerna med skolbarnen samt med förskolepedagogerna utgick från målpunktskartan (se Figur 8 på nästa sida). Målpunktskartan byggdes sedan på utefter resultatet från workshoparna samt rundvandringen för att illustrera alla de platser som barnen och pedagogerna nämnde vid respektive tillfälle.

Figur 7. Ålder- och könsfördelning för deltagande skolelever.

Figur 8. Målpunktskarta.

5. Resultat

5.1 Förskolebarn

Detta avsnitt redovisar förskolepedagogernas (och indirekt förskolebarnens, 119 barn) åsikter kring favoritplatser, tråkiga platser, otrygga platser, synpunkter på planförslaget samt framtida önskemål i området.

Två förskoleverksamheter, Solgläntan och Skogsbacken, deltog i dialogarbetet för denna studie.

5.1.1 Favoritplatser

15 målpunkter (se figur 9) har markerats ut som särskilt viktiga för förskoleverksamheterna i anslutning till planområdet.

1. **Skogsdunge** i anslutning till förskolegården (Skogsbacken). Platsen skärmar av förskolan från trafik och människor på ett bra sätt enligt pedagogerna. Platsen upplevs som en grön oas dit barnen ofta vill gå mycket tack vare den absoluta närheten till verksamheterna.

Parker kan aldrig ersätta riktig natur.”

Tomas Steen - Förskolepedagog

2. **Fotbollsplanen** används året runt av alla förskolebarn i närområdet precis som de intelligande grönytor. I framtiden ser man dock gärna konstgräs på grund av allt damm som flyger upp och gör att barnen får svårt att andas. Från fotbollsplanen går idag ett populärt parkstråk upp till 4H-gården (punkt 13).

3. **Grönområde** som används som picknickplats under sommarhalvåret medan den lilla backen används för pulkaåkning under vinterhalvåret.

4. **Längdhoppbanan** i anslutning till fotbollsplanen är väldigt populär menar pedagogerna. Det är positivt att det finns mer att göra än att spela fotboll.

5. **Grönyta** i anslutning till fotbollsplanen som används till gemensamma lekövningar eller picknicks. Trädallén erbjuder skugga under varma dagar och beskrivs som väldigt vacker. När flera förskolegrupper besöker området runt fotbollsplanen kan man i dagsläget sprida ut sig mellan punkt 1-5.

6. Det behövs **gröna oaser** likt denna plats för att få till en bra verksamhet i området menar pedagogerna. Grön-skan skärmar av omvärlden samtidigt som det uppstår ett naturligt klättrande på platsen.

7. **Axelsberg centrum** är ett område där barnen ofta rör sig. Parkstråken leder hit och vidare till andra målpunkter på andra sidan av Selmedalsvägen. Det finns en grönyta vid vändplatsen i centrum som används som en viloplats för barnen när de går på utflykt.

8. **Arkenparken** är väldigt betydelsefull för barn i förskoleålder. Platsen besöks av barn i alla åldrar såväl från förskolorna inom utredningsområdet som från förskolor och skolan i Hägerstenshamnen och av barn på fritiden.

9. **Pulkabacke** som fungerar som en mötesplats för barn i alla åldrar. Pulkabacken är idag helt avskärmd från biltrafik vilket gör den till en optimal plats för vinterlek menar pedagogerna.

10. **Skogsområde** på andra sidan Selmedalsvägen sett från förskoleverksamheterna. Det är mycket stockar, stenar och nedfallna träd som barnen tycker om att leka kring.

11. Före detta **badstrand** men alltså uppskattad plats att stanna till vid för att titta på vattnet.

12. Ett utlopp gör att is aldrig bildas på vattnet här vintertid. Det har gjort att **strandpromenaden vid hamnen** ofta besöks av förskolebarn som matar fåglar med brödbitar.

13. **Eolshäls 4H-gård** besöks frekvent av flera förskoleverksamheter. Platsen uppskattas dels ur pedagogisk synvinkel men även för möjligheten att komma till en plats som påminner mer om landsbygden som vissa barn sällan får chansen att vistas i annars.

14. **”Tarzanparken”** kallas skogsområdet då barn ofta bygger kojor här samt leker med stockar, stenar och pinnar. Olika typer av rollspelslekar förekommer även.

15. En **stenmur** löper parallellt med fotbollsplanen ända bort till förskolorna. Det finns klippor och olika typer av vegetation som gör platsen kul och intressant att leka vid.

FAVORITPLATSER FÖRSKOLA

Figur 9. Favoritplatser bland förskolebarn.

5.1.2 Tråkiga platser

Fem målpunkter (se figur 13) har markerats ut som tråkiga platser för förskoleverksamheterna i anslutning till utredningsområdet.

1. På marken ligger **röd sand** som färgar av sig på barnens kläder och hud. Platsen används inte till någon typ av friidrott idag och skulle med glädje kunna ersättas med ett annat underlag menar pedagogerna.

2. Det befintliga skeppet (**Arken**) är i mycket dåligt skick och skulle behöva en upprustning.

3. En generell upprustning av **Arkenparken** är nödvändig då klotter, skadegörelse och förfall gjort att platsen inte längre är lika uppskattad som tidigare. Plaskdammen är exempelvis full med klotter vilket är extremt tråkigt menar pedagogerna.

Figur 10. Pedagogerna ser gärna att man tar bort den röda sanden på ytan intill fotbollsplanen.

4. För barn i olika åldrar är det tråkigt att **badstranden** som lades här för ett antal år sedan har försvunnit menar en av pedagogerna.

5. Det finns ett behov av en upprustning av **strandpromenaden** utmed hamnen som idag har flera brister såsom fallfärdiga räcken och nedklottrade väggar vilket upplevs som tråkiga företeelser.

5.1.3 Otrygga platser

Två målpunkter (se figur 13) har markerats ut som otrygga platser för förskoleverksamheterna i anslutning till utredningsområdet.

1. Sanden på den forna **badstranden** har runnit ut och det blir snabbt väldigt djupt bara några meter ut. Flera olyckor har skett på platsen menar pedagogerna, såväl

Figur 11. Föredetta badstrand som idag upplevs som en otrygg plats på grund av det djupa vattnet.

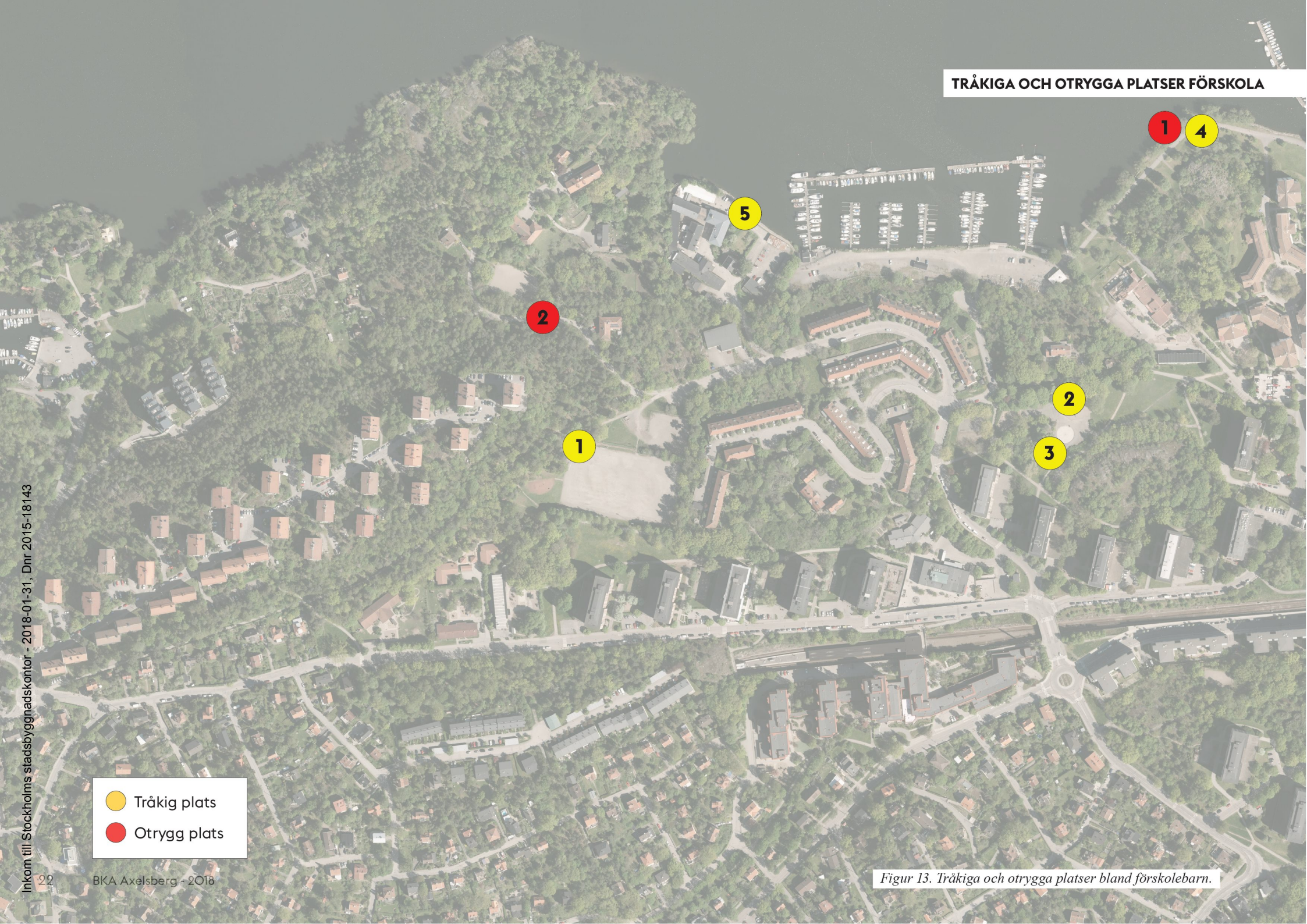
bland vuxna som bland barn. Man går sällan till vattnet med förskolegrupperna, åtminstone i större gruppe-ringar då det är viktigt att hålla koll på samtliga barn när man är nära vatten.

2. Man undviker inte denna plats av trygghets- eller säkerhetsskäl men det finns en väg där bilar tillåts köra som ofta upplevs som otrygg för pedagogerna själva. **Bilvägen** går mitt i Klubbäckens skogsområde utan trottoarer. Vägen upplevs obehaglig då sikten runt kurvor är begränsad och bilarna kör ibland fort i tron att det inte rör sig så mycket människor just här.

Figur 12. Bilvägen i skogsområdet runt Klubbäcken som saknar trottoarer.

TRÅKIGA OCH OTRYGGA PLATSER FÖRSKOLA

- Tråkig plats
- Otrygg plats

Figur 13. Tråkiga och otrygga platser bland förskolebarn.

5.1.4 Framtida önskemål

Det finns fyra förskolor direkt bredvid varandra och som med tiden växt ihop. Det är relativt tätt mellan verksamheterna som det är idag vilket har sina för- och nackdelar. Fördelarna är att det är lättare att samordna större utflykter eller utnyttja andra verksamheters skolgårdar när dessa är lediga. Till nackdelarna hör bland annat ljudnivåerna i området samt att det upplevs som trångt och svårt att hålla koll på barnen. Detta är något som är viktigt att tänka på i planeringen av området menar pedagogerna.

Ur framtidssynpunkt menar förskolepedagogerna att det är viktigt för barnen att ha tillgång till naturmiljöer nära förskolan. Man pratar om vikten att ha naturområ-

den utöver själva förskolegårdarna som en viktig del i lärandet och för barnens upplevelser.

Det är ibland svårt att samsas om målpunkterna i området, de omgivande skogsområdena underlättar detta enormt mycket menar förskolepedagogen Tomas. På en parklek kan flera samsas men ljudnivån blir ofta out-härdlig för flera av barnen och pedagogerna. Där fyller skogen en viktig funktion och skärmar av ljud.

Det är viktigt för barn att träna sin motorik och i skogsområden får barnen ”gratis träning” av detta. Stockar, stenar, höjdskillnader och möjligheten att klättra i träd skapar förutsättningar för detta enligt pedagogerna. Därför är det viktigt att behålla så mycket av skogsområdena som möjligt menar pedagogerna.

Det finns en oro över hur området runt den stora fotbollsplanen behandlas under byggskedet. Dels i samband med denna exploatering men även i samband med byggnationen av en VA-tunnel som planeras. Det är fördelaktigt för förskoleverksamheterna om grävmaskiner och dylikt håller till i planens östra del alternativt vid den mindre fotbollsplanen strax norr om den större planen. Bullret är ytterligare ett orosmoment under byggtiden som måste hanteras på ett bra sätt menar pedagogerna.

Parkstråken mellan målpunkterna är nog den viktigaste byggstenen i förskolans verksamhet när de beger sig ut i Axelsberg. Förskolorna går på många promenader och de sammanhängande stråken gör det enkelt för dem

Figur 14. Skogsområden är viktiga att behålla.

Figur 15. Plana grönytor fungerar som målpunkter.

Figur 16. Konsekvenser under byggskedet oroar.

att förflytta sig mellan olika platser utan att behöva åka iväg med buss eller ta sig nära de mer trafikerade vägarna (till exempel Selmedalsvägen). Man får gärna försöka bygga ut parkstråksnätet menar pedagogerna så att man kan fortsätta undvika de större vägarna.

Markmaterialet spelar in när ordnade lekplatser möter skogsområden, det är inte bra om allt är asfalt. Pedagogerna ger ett exempel i Årsta där träflis används i högre utsträckning för att möta av naturen på ett mjukare sätt.

Klotter och skadegörelse gör platserna otrygga och upplevs tråkiga och bör i största möjliga utsträckning ordnas så att de få målpunkter som idag finns för barn och unga inte står och förfaller.

5.2 Lågstadiebarn

Detta avsnitt redovisar lågstadiebarnens (22 barn) åsikter kring favoritplatser, tråkiga platser, otrygga platser, synpunkter på planförslaget samt framtida önskemål i området.

5.2.1 Favoritplatser

Barn i lågstadiet i Axelsberg centrum med omnejd har markerat ut sina favoritplatser relativt enhetligt. Det finns tydliga klusterområden som benämns som särskilt viktiga för dem, både på skoltid som på fritiden. Det handlar främst om Eolshälls 4H-gård som är den mest populära platsen sett till antal. 4H-gården är ett populärt utflyktsmål avskilt från centrala Axelsberg. Barnen pratar om att man kan besöka platsen både på sommaren och på vintern samt att djuren är snälla som låter en klappa dem.

Figur 17. Eolshälls 4H-gård.

Arkenparken är den näst mest populära platsen bland barnen. Det är en plats som besöks av barn i alla åldrar vilket också gör att den upplevs som roligare enligt barnen. Det finns ett stort skepp som barnen gärna leker i samt en plaskdamm som är uppskattad, framförallt på sommaren.

”

Det är en mysig park där barn i alla åldrar kan vara. Det finns en rolig barnbassäng här där man kan svalka sig på somrarna.”

Flicka årskurs 2, om Arkenparken

Fotbollsplanen är den tredje mest populära platsen att vistas på bland barnen. Dock markerade enbart pojkar ut denna plats som en favoritplats. På sommaren är det

Figur 18. Lekparken "Arken".

framförallt fotboll som står på agendan medan skridskoåkning sker på vintern då planen vattnas.

Hägerstenhammens skola nämns som en favoritplats bland ett antal av barnen framförallt då skolan uppskattades mer än deras nuvarande. Skolgården på deras befintliga skola beskrivs som liten och tråkig, något de menar att den gamla skolgården inte var.

Närheten till vattnet är uppskattat bland barnen. Barnen tycker om att bada, åka båt med sina familjer, mata änder eller bara gå längs strandpromenaden.

Övriga platser som uppskattas är egna bostadsgårdar, bostäder, centrum med alla mataffärer och restauranger samt cirkulationsplatsen vid Hägerstensvägen och Stjärnströms väg.

Figur 19. Fotbollsplanen.

FAVORITPLATSER LÅGSTADIET

Figur 20. Favoritplatser bland lågstadiebarn.

5.2.2 Tråkiga platser

Axelsberg tunnelbanestation pekas ut av majoriteten av lågstadiebarnen som en tråkig plats. Det som gör platsen tråkig är framförallt att den upplevs smutsig och skräpig. Papper, tuggumin, snus och ciggarettfimpar är vanligt förekommande på marken vid tunnelbanestationen och är något som de yngre skolbarnen inte uppskattar. Ett antal barn påtalar även att de människor som rör sig runt tunnelbanan på kvällar och nätter skapar en tråkig stämning då de ibland är alkoholphäverkade.

Det är smutsigt och dåligt skött.”

Pojke årskurs 2, om Axelsbergs tunnelbane-station

Figur 21. Axelsberg tunnelbanestation.

Både den stora fotbollsplanen och den mindre strax bakom upplevs på olika sätt som tråkiga platser. Det är framförallt flickorna som upplever att platserna dels tar upp väldigt stor yta som inte används eller överhuvudtaget inte kan användas till annat än fotbollsspel.

Det är tråkigt med grus, det borde vara en gräsplan istället.”

Pojke årskurs 2, om fotbollsplanen

Arkenparken beskrivs inte enbart som en favoritplats utan även som en tråkig plats. Enligt barnen så finns det för få lekredskap i parken och underhållet av de befintliga lekdonen sköts inte alltid.

Figur 22. Grusplanerna är inte uppskattade av alla barn.

Det som gör att Eolshälls 4H-gård även upplevs som en tråkig plats har framförallt med lukten att göra. Alla barn uppskattar helt enkelt inte den lantliga doften.

Två av barnen markerar även ut skogsområdet ovanför fotbollsplanen som en tråkig plats med motiveringen att det finns få saker att göra som barn i skogen.

Till skillnad från favoritplatserna är barnen i lågstadiet mer oense gällande tråkiga platser i anslutning till utredningsområdet. Bland de övriga platserna som beskrivs som tråkiga finns bland annat Hägerstenhamnens nuvarande skolbyggnad, båtbyggnaden vid Hägerstenhamnen, en daghemsverksamhet, en bostadsgård, Hägerstenvägen, bostadsområdet Klubbacken, ett förskoleområde samt ett ålderdomshem.

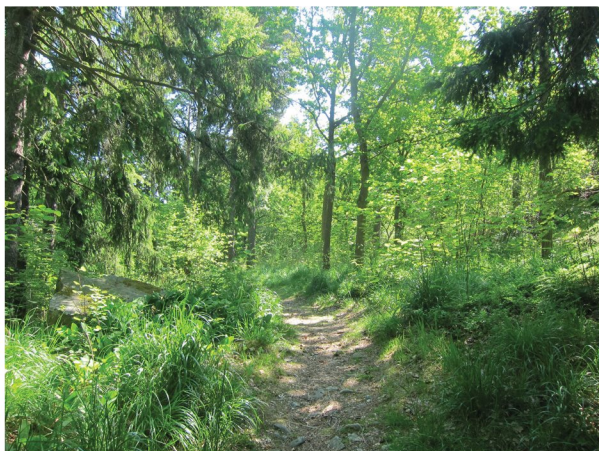
Figur 23. Arkenparken i behov av underhåll enligt barnen.

5.2.3 Otrygga platser

Det finns mycket skog runt om i Axelsberg som dels upplevs med positiv känsla bland de yngre skolbarnen men även med rädsla och otrygghet. Under vinterhalvåret samt kvällstid upplevs skogen inte vara säker. Bristen på bra belysning utmed parkstråken genom skogsområdena samt upplysta målpunkter förstärker detta faktum.

Selmedalsvägen pekas ut särskilt som en väg där barnen inte känner sig säkra. Vägen består av en längre raksträcka förbi flertalet förskoleverksamheter, centrum och flera barn går utmed eller korsar vägen när de beger sig till skolan. Belysningen pekas ut som bristande och barnen är oroliga att bilarna inte alltid ser dem. Barnen upplever även att bilarna här kör fort och att det bildas mycket avgaser som de tycker känns ohälsosamma.

Figur 25. Skogsområden kan upplevas som otrygga.

Barnen tycker inte att övergångsställena är säkra och att det finns för få platser där man kan korsa vägen på ett säkert sätt.

Man borde göra det bättre för barn att ta sig över vägar, idag känns det läskigt på flera platser. ”

Pojke årskurs 2, om Selmedalsvägen

Det finns en oro bland barnen att vistas vid vattnet då det dels har skett olyckor där tidigare och det dels är något som flera av barnens föräldrar påtalar. Vattnet blir väldigt snabbt djupt vilket skrämmer barnen en del. Det finns ett gångstråk förbi ett industriområde där resterna av ett tidigare stråk med räcke börjat falla ner i vattnet vilket gjort att ett nytt träräcke satts upp temporärt.

Figur 26. På Selmedalsvägen känner sig barnen inte alltid helt säkra.

Eolshälls 4H-gård upplevs även som en otrygg plats av en del av barnen och då i synnerhet när det är mörkt ute. En del barn är även rädda för djuren.

Axelsberg tunnelbanestation pekas ut av ett antal barn som en otrygg plats. Det beror framförallt på rädslan att ramla ner på spåret.

Övriga platser som upplevs som otrygga av enskilda barn är fotbollsplanen på grund av dålig belysning, oro för att den nya skolan ska brinna ner, ett bostadsområde där det rör sig ungdomsgång samt cirkulationsplatsen vid Hägerstensvägen och Stjärnströms väg.

Figur 27. Hamnområdet och vattnet upplevs läskigt.

OTRYGGA PLATSER LÅGSTADIET

Figur 28. Otrygga platser bland lågstadiebar.

5.2.4 Planförslaget

Barnen fick möjlighet att yttra sig kring ett antal illustrationer framtagna i de olika start-PM:n för respektive detaljplan.

Positiva kommentarer

- ”Snyggt”
- ”Det är bra att man däckar över tunnelbanan”

Neutrala kommentarer

- ”Se till att det inte blir massa klotter överallt”
- ”Man borde städa upp mer om man bygger om tunnelbanan. Det borde vara förbjudet att slänga saker på allmänna platser”

Negativa kommentarer

- ”Fula byggnader”
- ”Kommer bli smutsigt eftersom allt är vitt”
- ”För tråkiga färger”
- ”Mer färgglada hus”
- ”Det finns inga övergångsställen på bilderna, hur tar man sig över vägarna på ett säkert sätt?”
- ”Det ser inte ut att vara så kul för barn att vara där”

Figur 29. Illustration 1 vid workshop. Källa: Startpromemoria för planläggning av Fader Bergström 3 i stadsdelen Hägersten.

Figur 30. Illustration 2 vid workshop. Källa: Startpromemoria för planläggning av Fader Bergström 3 i stadsdelen Hägersten.

Figur 31. Illustration 3 vid workshop. Källa: Startpromemoria för planläggning av Fader Bergström 3 i stadsdelen Hägersten.

Figur 32. Illustration 4 vid workshop. Källa: Startpromemoria för planläggning av Fader Bergström 3 i stadsdelen Hägersten.

5.2.5 Framtida önskemål

Barnen fick skriva och rita hur de skulle vilja att framtidens planområde skulle se ut och innehålla. Ett önskemål som delas av flera barn har i figuren nedan fått ett större typsnitt för att redogöra vilka önskemål som är mer frekvent önskade.

Figur 33. Barnens önskemål (årskurs 2).

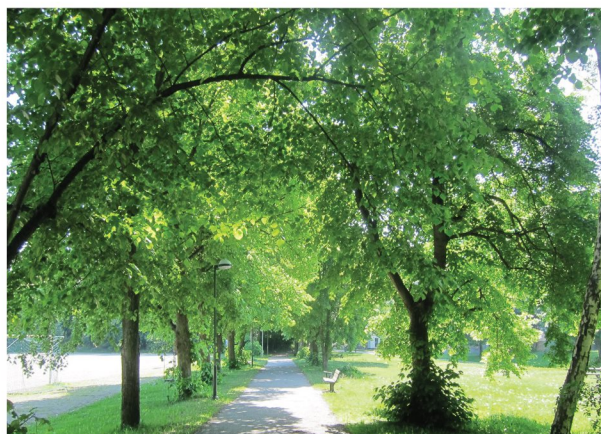
5.3 Mellanstadiebarn

Detta avsnitt redovisar mellanstadiebarnens (28 barn) åsikter kring favoritplatser, tråkiga platser, otrygga platser, synpunkter på planförslaget samt framtida önskemål i området.

5.3.1 Favoritplatser

Variationerna inom skogsområden, grönområden och parkområden gör dem till populära tillhåll för flera av mellanstadiebarnen. Barnen pratade om olika skogsområden som särskilt betydelsefulla tack vare skillnader i höjd och vegetation. Att klättra i träd, gå promenader, titta efter djur och leka tillhör favoritsysselsättningarna. Majoriteten av de populära grönytorna omger den befintliga fotbollsplanen.

Fotbollsplanen är den näst mest populära platsen bland pojkarna på mellanstadiet. Likt de yngre skolbarnen är

Figur 34. Grönområde intill fotbollsplanen.

det framförallt fotboll på sommarhalvåret och skridskor på vinterhalvåret som tillhör favoritaktiviteterna. De omkringliggande grönytorna är som tidigare nämnt viktiga komplement till fotbollsplanen.

”

Brukar grilla där och så kan man spela spel. Stor yta, det är nice.”

Flicka årskurs 4, om grönyta vid fotbollsplanen

En tydlig skillnad jämfört med de yngre lågstadiebarnen är att barn i mellanstadiet i högre utsträckning föredrar att vistas i sin egen bostad. Fler av barnen umgås på bostadsgårdarna då de inte tillåts vara i de mer perifera skogsområdena såväl under skoltid som på fritiden.

Figur 35. Promenad intill Hägerstenshamnen.

Eolshälls 4H-gård uppskattas främst av flickorna på mellanstadiet. Både den omkringliggande naturen och de djur som finns på gården är orsakerna till att platsen är så omtyckt bland flickorna.

Hägerstenshamnen och närliggande vattenområden är populära tillhåll för bad och att åka ut med båten ifrån. En flicka har hela strandpromenaden som ett favoritstråk dit hon ofta går med sina föräldrar.

Arkenparken är till viss del populär även bland barn på mellanstadiet, om än dock inte lika uppskattad som hos de yngre barnen. Gemensamt för båda åldersgrupper är dock hur man använder platsen där båten är speciellt uppskattad.

Övriga platser som nämns som favoritplatser är Axelsberg centrum, ett parkområde samt vårdcentralen.

Figur 36. Arkenparken.

FAVORITPLATSER MELLANSTADIET

5.3.2 Tråkiga platser

Platserna som av olika anledningar upplevs som tråkiga bland barn på mellanstadiet är relativt utspridda över utredningsområdet. Ett antal områden eller typer av områden går emellertid att urskilja från dialogarbetet.

Ett antal skogs- och grönområden pekas av olika anledningar ut som tråkiga platser. Det handlar dels om att det ofta är mörkt på dessa platser på kvällar och nätter. En grönyta nämns som tråkig då det ofta är högt gräs där och väldigt mycket fästringar.

Flickorna i mellanstadiet anser att den lilla grusplanen strax ovanför den större är den tråkigaste platsen. Platsen fyller idag ingen funktion menar dem och det brukar vara mycket skräp på gruset.

Figur 38. Den lilla fotbollsplanen.

”

Det är litet, tråkigt och det finns ingenting att göra där. Det är fult och folk skräpar ner mycket. En gång såg jag en bränd soptunna som låg där jättelänge.”

Flicka årskurs 4, om den lilla fotbollsplanen

Den större fotbollsplanen är inte heller den uppskattad av alla. Ett antal barn, både pojkar och flickor, anser att fotbollsplanen tar upp plats för något som skulle kunna vara fler till gagn. Vidare nämns att om grusplanen skulle vara i konstgräs så hade den kunnat användas till fler saker än i dagsläget.

Figur 39. Den stora fotbollsplanen.

Selmedalsvägen är en bilväg där man som gående eller cyklist inte riktigt får plats på menar barnen. Avsaknaden av en cykelväg nämns som en tråkig företeelse för ett av barnen.

Övriga platser som av olika anledningar pekas ut som tråkiga är Hägerstenshamnen, egna bostadsgårdar, ett koloniområde, en cirkulationsplats, Klubbensborg, Axelsberg centrum, vattnet, Eolshälls 4H-gård, en BMX-bana samt Arkenparken.

Figur 40. Selmedalsvägen.

TRÅKIGA PLATSER MELLANSTADIET

Fotbollsplanen

"Arken"

Axelsberg C

Figur 41. Tråkiga platser bland mellanstadiebarn.

5.3.3 Otrygga platser

Skogsområden runt om i Axelsberg och Hägerstenhamnen är den huvudsakliga orsaken till att barn på mellanstadiet upplever en otrygghetskänsla. Det beror dels på bristen av bra belysning både utmed parkstråken som in mot den täta skogen. Flertalet barn påtalar även att mycket folk rör sig i skogen kvälls- och nattetid och tar sönder kojor, klottrar, skräpar ner och dricker alkohol. Fyra av barnen påtalar även ett ödelagt hus som fått ett rykte av att vara ett spökhushus. Huset är fallfärdigt och borde tas bort menar barnen.

Axelsberg centrum och tunnelbanestation nämns som en plats där barnen känner en upplevd otrygghet i synnerhet på kvällstid. Det florerar rykten om rån, miss-handel och mord vid tunnelbanespärrarna, något som barnen menar är orsaken till att det känns läskigt.

Figur 42. Skogen upplevs både som rolig och otrygg.

Arkenparken pekas ut som en otrygg plats bland mellanstadiebarnen, till skillnad från de yngre skolbarnen enbart hade positiva upplevelser om platsen. Parken upplevs som eftersatt, trasig och farlig. Belysningen är otillräcklig och i plaskdammen samlas ofta glas från ölflaskor och liknande.

Barnen är även oroliga för hur den nya skolan i Hägerstenhamnen kommer att bli och om den kommer att brännas ner igen.

De äldre skolbarnen pekar likt de yngre ut Selmedalsvägen som en otrygg väg att passera. Det finns ett övergångsställe man brukar använda där bilarna inte alltid stannar när de går över. Barnen brukar ibland passera vägen utan att gå över en säker gångpassage. De går istället mellan parkerade bilar som står utmed sidorna på vägen.

Figur 43. Arkenparken upplevs eftersatt och farlig.

Övriga platser som benämns med epiteten otrygga, läskiga och skrämmande är bland annat Hägerstenhamnen, en cirkulationsplats, en förskolegård, ett industriområde vid hamnen, en vårdcentral samt Klubbensborg.

”

Gångvägarna genom skogen är läskiga på kvällen. Det är dåligt med lampor och alla är inte alltid tända för att de är trasiga.”

Pojke årskurs 4, om parkstråken genom skogsområdena

5.3.4 Planförslaget

Barnen fick möjlighet att yttra sig illustrationerna som är framtagna i de olika start-PM:n för respektive detaljplan (se avsnitt 4.2.4).

Positiva kommentarer

- ”Nice!”
- ”Ascool!”
- ”Bra med tunnelbana under marken”
- ”Vill att skolan ska vara i samma stil som byggnaderna”
- ”Är det han Gert som har ritat? Vore coolt om någon som är känd ville rita husen”

Neutrala kommentarer

- ”Modernt”
- ”Det ser ut som i framtiden”

OTRYGGA PLATSER MELLANSTADIET

Negativa kommentarer

- ”Tråkigt med bara vitt”
- ”Vill ha andra färger”
- ”Inte bara bruna hus”
- ”Mera färg på husen”
- ”Fler träd”
- ”Mer cykelvägar”

4.3.5 Framtida önskemål

Barnen fick skriva och rita hur de skulle vilja att framtidens utredningsområde skulle se ut och innehålla. Ett önskemål som delas av flera barn har i figuren bredvid fått ett större typsnitt för att redogöra vilka önskemål som är mer frekvent önskade.

Figur 45. Barnens önskemål (årskurs 4) .

6. Reflektioner

6.1 Favoritplatser

Förskolornas favoritplatser är väldigt kopplade till pedagogiska syften. Skogen blir ett verktyg i barnens utveckling av deras motoriska färdighet. Matning av änder och besök på 4H-gården ger empatisk utveckling samtidigt som det skänker glädje. Bollplaner, promenadstråk och skogsområden klassas högt som favoritplatser bland den tillfrågade förskolepersonalen.

Barnen på lågstadiet och mellanstadiet har en annan rörelsefrihet än barn på förskolan vilket visar sig i valet av platser som de anser vara de bästa i och omkring Axelsberg.

Bland lågstadiebarnen rankas främst tre platser som de bästa; 4H-gården, fotbollsplanen och Arkenparken. 4H-gården besöks i större utsträckning under organiserade former medan barnen leker själva utan vuxna på fotbollsplanen och i Arkenparken.

En av mellanstadiebarnens favoritplatser är också fotbollsplanen men området kring vattnet och diverse grönområden är också högt upp bland deras favoriter. Umgänge utan lek är vanligare bland mellanstadiebarnen än bland lågstadiebarnen och möjlighet till lugna oaser för picknick och samtal är viktigt.

Det finns skillnader och likheter i hur barnen har uttryckt sig gällande olika favoritplatser beroende på könstillhörighet. Man uppskattar centrumområdet lika mycket medan fotbollsplanen framförallt uppskattas bland pojkarna. Flickorna föredrar att vistas mer i

skogsområden, vid Arkenparken samt vid Eolshälls 4H-gård. Varken pojkar eller flickor uttryckte emellertid att det är ett stort problem att de ibland vistas på olika platser, det handlar snarare om personliga val. Skulle fotbollsplanen ändras från grusplan till konstgräsplan trodde barnen att det skulle vara mer blandat i vilka som använde platsen.

6.2 Tråkiga platser

Personalen på förskolorna identifierade att de platser som barnen anser vara tråkiga och som de därför sällan går till är olika ställen där funktionen är dålig eller där det finns behov av upprustning. Fotbollsplanens grus och den gamla diskusplanen med sin röda sand är inte funktionella för barnen då det dammar och fläckar ner kläderna när de vistas på ytor. Arkenparken och delar av strandpromenaden är i dåligt skick vilket gör att förskolorna ofta undviker att vistas där både ur säkerhetssynpunkt och för att det är tråkigt att vistas med barnen där det är skräpigt och dålig skötsel.

Lågstadiebarnen tycker främst att tunnelbanestationen är en tråkig plats på grund av att det är smutsigt, och skräpigt. Likt förskolorna tycker både lågstadiebarnen och mellanstadiebarnen att fotbollsplanen är tråkig och att de inte vill spela fotboll där eftersom den är grusad.

Lågstadiebarnen identifierar också att det finns en brist på lekredskap i Arkenparken och att de är trötta på att leka med det som är där nu samt att det är smutsigt och att parken är dåligt underhållen.

Mellanstadiebarnen tycker i stor omfattning att grönområdena i Axelsberg är tråkiga, att de är mörka och att det inte finns något att göra i skogen. Att mellanstadiebarnen cyklar i större utsträckning än lågstadiebarnen märks på att flera barn lämnade synpunkter på avsaknaden av ordentliga cykelvägar. Barnen tycker att det är tråkigt att de inte får cykla så mycket som de vill eftersom deras föräldrar är oroliga när de ger sig ut själva och måste cykla bland bilarna.

Axelsberg centrum med tillhörande tunnelbana uppfattas som tråkiga platser på grund av klotter och sanering av båda könen. När barnen upplever att underhållet är bristande så riskerar området på sikt att upplevas som otryggt.

En del av pojkarna upplever den stora fotbollsplanen som en tråkig plats medan majoriteten av flickorna istället ser den mindre fotbollsplanen som betydligt sämre.

6.3 Otrygga platser

De platser som förskolorna identifierade som otrygga platser är framförallt kopplade till när de är på väg till och från enskilda målpunkter. De stråk som saknar säkra gångvägar som bilvägen vid bostadsområdet Klubbacken och promenadstråken utmed vattnet är särskilt utpekade som stråk där säkerheten riskeras.

Lågstadiebarnen kopplar otrygga platser till hur de tar sig till och från hemmet och skolan. Selmedalsvägen nämns specifikt som en plats många tvingas korsa på

ett otryggt sätt. Man har även stor respekt för vattnet på grund av tidigare olyckor. Lågstadiebarnen pekar ut flera otrygga platser i skogsområdena vilket är intressant då deras rörelsefrihet är något mindre än mellanstadiebarnens.

Mellanstadiebarnen rör sig över större ytor än förskolebarnen och lågstadiebarnen vilket även syns i undersökningen. Andelen otrygga platser är mer utspridda och åsikter kring stråken som förenar målpunkterna är viktiga. Man saknar bra belysning vid stråken och oroar sig mer för människor som rör sig runt deras favoritplatser kvällstid.

Pojkarna känner sig i regel mer otrygga i centrumområdet och vid tunnelbanan medan flickorna pekar ut mindre lekplatser och stråk. Sett till hur barnen i de olika årskurserna besvarade frågor kring otrygga platser kan man dra slutsatsen att pojkar kopplar otrygga platser till där människor tenderar att samlas i högre utsträckning kvällstid (centrum, tunnelbana). Flickorna upplever att en plats är otrygg när andra människor inte förväntas vara där i lika stor utsträckning kvällstid (lekplatser, övergivna byggnader, parkstråk). Gemensamt för båda könen är dock att man upplever Selmedalsvägen som otrygg även dagtid på grund av osäkra övergångsställen.

7. Analys av planförslaget

Analysen i denna studie bottnar i den kartläggning som har genomförts för detaljplaneområdena. Under planprocessen har ett antal ändringar gjorts sedan kartläggningen utfördes. Den planerade överdäckningen av tunnelbanan utgår vilket medför att cirka 280 små lägenheter, samt cirka 100 medelstora lägenheter försvinner från planerna. En del andra förändringar har dessutom skett inom området. Fotbollsplanen som tidigare var grusad är nu belagd med konstgräs. Den nya skolan vid Hägerstenshamnen har byggts och en förskola intill Arkenparken håller på att byggas. I detaljplaneförslaget kommer parken att minska i storlek men rustas upp.

Analysen genomförs för tre huvudgrupper av konsekvenser (i enlighet med ”steg 3 - konsekvensanalys av slutförslaget” enligt Stockholms stads metod Integrerad barnkonsekvensanalys); *Trygghet och tillgänglighet*, *Boende och vardagsliv* samt *Miljö och hälsa*. *Trygghet och tillgänglighet* handlar om stråk, trafik och kommunikationer medan *Miljö och hälsa* avser frågor om miljöaspekter som berör barn såsom buller och luft. *Boende och vardagsliv* innefattar exempelvis platser för möten, bostadsgårdar och tillgång till aktiviteter för alla barn.

7.1 Trygghet och tillgänglighet

Barnens upplevda otrygghet är, som tidigare nämnt, framförallt kopplad till när de rör sig mellan olika målpunkter i området. Gång- och cykelstråken används flitigt av barnen i området. Stråken är betydelsefulla offentliga rum och offentliga mötesplatser för barn.

Barn rör sig ofta i grupp, de leker och har fokus på varandra. Utformningen av gångbanor, trottoarer, cykelbanor och cykelfält måste därför utgå från barns rörelsemönster och behov. Det innebär bland annat att gång- och cykelstråk i möjligaste mån ska vara separerade från varandra och från biltrafik. I och med att planen medför att fler personer och även fler barn kommer att röra sig i området är detta i synnerhet viktigt.

Det finns ett antal faktorer att ha med sig när man skapar ett attraktivt gångnät. Det handlar bland annat om ett sammanhängande gångnät, kopplingar till kollektivtrafik, trygghet och säkerhet, utformning, varierad markanvändning och en omgivning som innefattar gatudesign, intressanta byggda miljöer, rumslighet, utblickar och grönska (SKL & Trafikverket, 2013). Gångpassager bör vara utformade så att de gående, även de med hjälpmedel och funktionsnedsättning, kan

Figur 46. Selmedalsvägen är bred och rak vilket uppmanar till högre hastigheter. Idag finns ett antal hastighetsdämpande åtgärder på sträckan förbi förskoleverksamheterna.

korsa körbanan med god trafiksäkerhet, god framkomlighet och god tydlighet (Vägverket, 1998).

Flera förskoleverksamheter som finns i området idag kommer att vara kvar om än i nya byggnader. De avdelningar som finns idag ersätts i de nya byggnaderna för att täcka behovet av den nya bebyggelsen. Då överdäckningen av tunnelbanan utgår från planerna (som ej inkluderade några förskoleverksamheter) uppfylls behovet av förskoleverksamheter i området sett till antal avdelningar. Det finns även utrymme över till att fylla ut avdelningarna på sikt.

Förskoleverksamheterna som planeras ersätta de befintliga är alla utom en (förskoleverksamheten vid kv. Maja Myra) utplacerade längs med Selmedalsvägen, som är en huvudgata. Något som är positivt med placeringen är att förskolorna även kan nås från stigarna och gatorna

Figur 47. Ett av de befintliga oövakade övergångsställena vid Selmedalsvägen.

norr om området, vilket gör att det finns alternativ till Selmedalsvägen för de som bor norr om förskolorna. Selmedalsvägen däremot har en bred och rak delsträcka förbi förskoleverksamheterna vilken inbjuder till högre hastigheter. Flera av barnen pekade själva ut Selmedalsvägen som en otrygg väg att passera. De nämnde också att de ofta passerar mellan parkerade bilar, då de inte upplever att bilarna stannar när de passerar vid övergångsstället. Selmedalsvägen är redan idag skyltad med en tillåten maxhastighet om 30 km/h och det finns farthinder i form av gupp och bullerremsor, vilket är positivt. Dock tyder barnens upplevelser på att dessa åtgärder inte är tillräckliga. Dessutom är de nuvarande farthinderna utslitna och det saknas hastighetssänkande åtgärder som exempelvis smalare körbanor och upphöjda övergångsställen.

De flesta olyckor mellan motorfordon och barn sker då barn korsar gatan. Störst risk att skadas är vid oöverblickade övergångsställen. Anledningen till den ökade olycksrisken är troligtvis att de gående invägas i en falsk känsla av säkerhet vid övergångsställen. Detta medför att det är viktigt att övergångsställena är hastighetsräddade, särskilt då fler förskolor kommer att tillkomma inom området.

Flera förskoleverksamheter nyttjar skogsområdet norr om förskolorna där målpunkter som Eolshälls 4H-gård, Tarzansparken och vida skogsområden tillhör populära utflyktsmål. Bilvägen genom Klubbäckens skogsområde saknar gångbanor vilket gör att förskolegrupperna

Figur 48. Pågående arbete med uppförande av ny förskola i närheten av Hägerstenshamnen.

tingas gå utmed kanten av bilvägen. Förskolepedagogerna menade att det dessutom är begränsad sikt längs vägen, vilket gör att den upplevs som otrygg. Inom skol- och förskolors närmiljö bör det finnas sammanhängande gångbanor, väl upplysta och säkra. Breda gångbanor ska finnas utmed alla gator med en tydlig separering från bilvägar.

Det är viktigt att utemiljöerna är tillgängliga och godtagbara under byggtiden samt att stor hänsyn tas till placering av etableringsytor. Alla som flyttar in under utbyggnadstiden måste ha tillgång till en god utemiljö, detta gäller inte minst barnen. Det finns en risk att planområdet uppfattas som ett slutet område under den långa byggtiden, vilket gör att det är viktigt att utemiljöerna städas upp så att de är i gott skick för de som flyttar in medan planområdet fortfarande byggs.

Flera av barnen påpekade att dålig belysning är en orsak till att platser uppfattas som otrygga. Konsekvensen av att barnen uppfattar platser i sitt närområde som otrygga på grund av dålig belysning kan i sin tur göra att barnen undviker att besöka platserna när det är mörkt. Ljussättning i den offentliga miljön skapar trygghet och attraktivitet när den utformas på rätt sätt. Ett exempel på när ljussättning anpassad till de som vistas på platsen skapar både trygghet och säkerhet är när den förmedlar vilket trafikslag som är prioriterat vid en gata. I en stads- och tätortsmiljö blandas hela tiden olika trafikslag som vart och ett ställer olika krav på hur omgivningen ljussätts. Genom att tydligt visa vilket trafikslag som är prioriterat i en viss situation och att ljussätta omgivningen enligt denna grupps behov går det att öka tryggheten och säkerheten på platsen.

Detaljplanerna tar inte upp några förslag på konstnärlig utsmyckning. Offentliga miljöer ska vara trygga att vistas i och vara attraktivt utformade, med offentlig konst som berör och berikar. Estetiska och konstnärliga värden berör och berikar om de får vara en del av gestaltningen framöver där förskolornas utsmyckning kan vara alternativa platser.

Enligt planerna för kvarteret Fader Bergström ska lokaler och entréer mot Selmedalsgatan möjliggöras i de nya punkthusen. Detta skapar en mer stadsmässig karaktär på gatan, med mer levande bottenvåningar, vilket anses ha positiva konsekvenser på den upplevda tryggheten.

7.2 Boende och vardagsliv

För att boende och vardagslivet ska fungera bra för barn ska det finnas tillgång till olika former av aktiviteter och service som dessutom ska vara tillgängliga för alla barn, oavsett individuella förutsättningar. I närområdet kring detaljplanerna finns god tillgång till grönområden och ett brett utbud av offentliga platser som är tillgängliga för alla barn oavsett socioekonomisk situation, där barnen kan vistas och ägna sig åt flera olika typer av aktiviteter.

Dialogerna med barnen i området visar på en variation av vilka platser som är favoritplatser för de olika åldrarna, och mellan könen. Att det i området finns tillgång till platser som passar de olika gruppernas favoritaktiviteter gör att det finns tillgång till aktiviteter för alla. Barnen själva uttryckte i dialogerna att de tror att fotbollsplanen skulle användas av fler om den fick konstgräs. Därför ses det som positivt att detta nu har skett.

För att barnen ska få tillgång till närområdets utbud av aktiviteter är deras rörelsefrihet viktig. Precis som tidigare nämnt begränsas barnens rörelsefrihet ofta om föräldrarnas upplevelse området som otryggt och osäkert. Flera av barnen i mellanstadiet angav i dialogerna att de inte får cykla i den utstäckning de vill, eftersom föräldrarna blir oroliga när barnen cyklar i biltrafik. Av denna anledning är det av stor vikt även för aspekterna inom boende och vardagsliv att tryggheten och tillgängligheten i området är god, samt att gång- och cykelstråken i området förbättras.

Planerna på nya bostäder i området kommer leda till att fler barn bor och vistas i området, samt att nuvarande naturområden tas i anspråk. Då Axelsberg är ett område som erbjuder en bra miljö med stort utbud till aktiviteter och grönområden med tanke på områdets centrala placering anses det därför vara positivt att fler bostäder byggs i området. Dock kommer en konsekvens av tillkomsten av boende samt förskolor i området bli att fler barn vistas i utemiljöerna vilket gör att fler kommer att samsas om platserna vilket kan begränsa tillgången till lekplatser och aktiviteter en aning för barnen.

I dialogerna framgick att den egna bostadsgården är en viktig plats för många barn, något som även forskning bekräftar. För särskilt yngre barn är rörelsefriheten ibland begränsad och närheten till föräldrarna och hemmet extra viktig, vilket gör det viktigt att bostadsgårdarna är utformade på ett sätt som är anpassat till barn och deras behov. Det är därför viktigt ur ett barnperspektiv att de nya bostadsgårdarna utformas med tillgång till både sol och skugga och med tydlig gräns mellan privat och allmän mark. Vidare fordras omsorgsfull utformning av gårdarna, så att de upplevs trygga och att ytor för olika funktioner inbjuder till lek och vistelse för barn i alla åldrar.

Enligt de nuvarande planerna för detaljplaneområdet Fader Bergström kommer bebyggelsestrukturen vara i form av punkthus i grupp. Jämfört med exempelvis kvartersstruktur med slutna gårdar är skillnaden mellan de offentliga och privata miljöerna inte lika tydliga för punkthus. Konsekvensen kan bli att barnen inte får

samma tillgång till en miljö som uppfattas som privat och trygg. Att placera punkthusen i täta grupperna nära Selmedalsvägen som det är planerat gör att det trots detta skapas möjlighet för privata miljöer bakom och mellan husgrupperna, samtidigt som skogsmiljöer bevaras i högre grad än om punkthusen skulle vara utspridda inom planområdet.

Figur 49. En befintlig bostadsgård i området med lekplats.

Det är positivt att planerna tillför stadsmässiga kvaliteter som relaterar till områdets nuvarande struktur. Omgivningen kring planområdena präglas av en tydlig topografi, natur och relationen mellan hus och grönska. Detta är även positivt ur ett barnperspektiv, eftersom det medför att närhet till lek och pedagogiskt lärande i regel finns runt husknutarna. Vidare är det positivt att det uttalat finns en målsättning att utgå från Selmedalsvägen som en samlande huvudgata för området och att inte för mycket nya hårdgjorda ytor skapas.

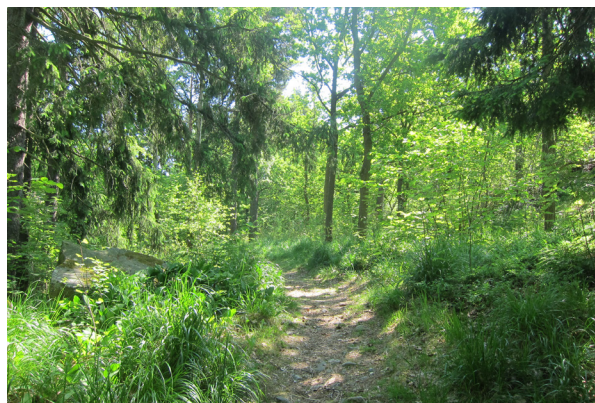
Den upplevda otryggheten barn och unga i dagsläget känner kring centrumområdet och tunnelbanestationen kommer förbättras i och med fler ögon på gator och torg som en effekt av ett ökat antal bostadshus i området.

Den nya förskolan i kvarteret Maja Myra i anslutning till parkleken Arken får en tillgänglig gårdsyta om cirka 22 kvm per förskolebarn. Förskolans vistelseyta kompletteras med utevistelse i parken precis utanför förskolans område. Förskolegårdarna bör ha en kvalitativ friyta om minst 20-30 kvm per barn. Dessa bör även planeras att få funktionella gårdar som håller hög kvalitet vad gäller placering, innehåll och storlek. De ska dessutom kunna nås på ett tryggt och säkert sätt (Boverket, 2015)

7.3 Miljö och hälsa

För gång- och cykeltrafikanter är ökat avstånd till biltrafik en effektiv metod för att minska exponeringen för avgaser. Detta beror på att avgashalterna minskar snabbt med ökat avstånd från trafiken. Detta är särskilt angeläget för barn och unga som gång- och cykeltrafikanter eftersom de andas in extra mycket luft på grund av fysiska aktiviteter. De andas dessutom in luften närmare marken och blir därför utsatta för högre koncentration av avgaser i luften än vuxna. Gång- och cykelbanor på några meters avstånd till biltrafiken kan vara acceptabla övergångslösningar men en separation

med större avstånd ökar möjligheterna för att gång- och cykelbanor ska få en bra luftmiljö (Petersson, 1991 i Vägverket, 2005).

Figur 50. Axelsberg har många lummiga skogsområden som naturligt dämpar ljudnivån.

Vindmiljöer och solförhållanden bör hanteras på ett omsorgsfullt sätt, på gator och torg, utomhusgårdar och förskolegårdar. Förskolegårdarna bör utformas med stor omsorg där en värderleksanalys kan göras för att säkerställa hög kvalitet. Viktigt är också att en godtagbar utemiljö görs under byggtiden med hänsyn till barnperspektivet.

Förskolepedagogerna menade i dialogerna att det i parkmiljö ofta uppstår höga ljudnivåer när många barn vistas där samtidigt, och att det därför är viktigt att bevara skogsområdena som har en luddämpande funktion.

Problemet med höga ljudnivåer kan antas öka i när fler barn vistas i området, vilket blir en följd av bebyggelseplanerna. Därför är det ur ett barnperspektiv viktigt att de lummiga skogsområdena i området bevaras.

8. Förslag till åtgärder

I detta avsnitt presenteras ett antal åtgärdsförslag för att förbättra för barn och unga i området. Enligt Stockholms stads *Plan för säkra och trygga skolvägar* avgränsas arbetet med stadens skolvägar främst till området med cirka 300 meters radie runt befintliga och planerade verksamheter. I denna konsekvensanalys har dock även influensområden till detaljplanerna studerats för att få ett helhetsgrepp över området.

8.1 Trafiksäkerhetsåtgärder

Den tillåtna maxhastigheten på Selmedalsvägen är idag 30 km/h vilket är positivt och förordas att förbli detta ur ett barnperspektiv. Selmedalsvägen har idag flertalet hastighetsdämpande åtgärder förbi befintliga och planerade förskoleverksamheter samt bostäder vilket även det är positivt. De befintliga hastighetsdämpande åtgärderna är övergångsställen, fartgupp och bullerremсор (eng. rumble strips). Flera av dessa är i dagsläget slitna och saknar färg och bör därför rustas upp, för att säkra en lägre hastighet. De befintliga hastighetsskyltarna bör kompletteras med exempelvis en ”SKOLA”-skylt för att väcka större uppmärksamhet för de oskyddade trafikanterna.

Det är viktigt att öka säkerheten vid övergångsställena vid Selmedalsvägen. Generellt är det säkrare att inte ha något övergångsställe alls än ett övergångsställe som inte uppfyller säkerhetskraven. För att ett övergångsställe ska betecknas som säkert krävs att hastigheten är satt till 30 km/h i kombination med hastighetsdämpande åtgärder, om inte planskildhet förekommer. På många andra gator inom planområdena finns

mittrefuger vid övergångsställen. Det finns dock ej på Selmedalsvägen men bör övervägas åtminstone på de övergångsställen närmst förskoleverksamheterna, för att öka säkerheten där.

Figur 51. Föreslagen placering av ”SKOLA”-skylt på Selmedalsvägen i riktning mot förskoleverksamheterna (illustration).

Figur 52. Fartgupp och bullerremсор förordas att målas om på Selmedalsvägen.

Trädallén som enligt planskisserna redovisas utmed Selmedalsvägen bör placeras cirka 10 meter från övergångsställena på nämnda väg för att undvika skymd sikt för såväl oskyddade trafikanter som för biltrafik. Enligt illustrationsplan placeras träden efter parkeringszonerna vilka bör börja och avslutas med ett träd för att undvika att bilar parkerar för nära övergångsställena.

Figur 53. Eolshällsvägen i riktning mot 4H-gården (illustration).

Möjligheten att införa cykelbana eller dubbelriktad cykelbana längs med Selmedalsvägen bör utredas då cyklister idag hänvisas till att röra sig i blandtrafik. En sådan säkerhets- och trygghetshöjande åtgärd skulle kunna leda till att barnen i området får cykla i en större utsträckning än idag, vilket enligt dialogerna var något som efterfrågades.

Även om trafiken sannolikt är låg (trafikdata saknas) bör staden utreda möjligheterna till att upprätta en gångbana på ena sidan av gatusträckan mot 4H-gården.

När förskolegrupperna tar sig till området går de utmed Eolshällsvägen som i dagsläget saknar gångbana. Detta är ett av de mer populära utflyktsmålen i området för barn och unga i alla åldrar, vilket motiverar åtgärden.

I det fortsatta arbetet med gatornas planering och utformning är Stockholms stads *Plan för säkra och trygga skolvägar* ett bra verktyg.

Trafiksäkerheten under byggtiden är en viktig fråga att hantera i projekten framöver. Det är viktigt att jobba med en interaktiv och informativ byggarbetsplats för en ökad trivsel för boende och verksamma i området och upprätthålla intresset för projektet.

Upprustningen av Hägerhens hamn bör syfta till att öppna upp området för barn och unga där trygghetsfrågor bör bearbetas på ett tydligt sätt.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG TRAFIKSÄKERHET

Utred möjligheten att upprätta en gångbana på ena sidan av Eolshällsvägen

Positivt med trädallé, placering av träden närmst ÖG bör dock inte vara placerade precis intill då de riskerar att förhindra sikten.

Utred möjligheten att upprätta en cykelbana på båda sidor av Selmedalsvägen alternativt dubbelriktad cykelbana på en sida

Sätt upp varningsskylt samt "SKOLA"-skylt

Fyll i bullerremsor, väggupp och övergångsställen och "30"-målning

Tillgänglighetsanpassa övergångsställe

Figur 54. Åtgärdsförslag för ökad trafiksäkerhet

8.2 Trygghetsåtgärder

Flera av barnen lyfter fram trafiksäkerheten som en orsak till att vissa platser inom området upplevs som otrygga. Därför kommer åtgärder som förbättrar trafiksäkerheten även innebära en ökad trygghet i området. Selmedalsvägen upplevs av både de yngre och äldre barnen som en otrygg gata att passera. De upplever att bilarna inte alltid stannar vid övergångsställena, och att de därför tvingas passera över på andra ställen. Med åtgärder som säkrar en lägre hastighet, förbättrad sikt vid övergångsställena, samt tydligare skyltning, kommer sannolikt fler bilar se barnen och därmed stanna i god tid innan övergångsställena.

I förslaget för kv. Fader Bergström föreslås verksamheter möjliggöras i bottenvåningarna, längs med Selmedalsvägen. En åtgärd för att öka tryggheten kan vara att se till att verksamheterna även har öppet kvällstid. På så sätt ökas tryggheten längs gatan både på dagen och kvällen.

Barnen i lågstadiet lyfter fram brister i belysningen i skogen som en otrygghetsfaktor. En åtgärd som skulle minska den upplevda otryggheten skulle därför vara att se över belysningen i området och eventuellt komplettera med bättre belysning. Genom att utöver själva gångsstigen även lysa upp skogspartierna kring gångstigen förbättras tryggheten. Att dessutom rensa bort buskage och sly närmast skogsstigarna gör att sikten och därmed tryggheten förbättras ytterligare.

Flera av de äldre barnen pekade ut Arkenparken som en otrygg plats eftersom den upplevs vara trasig och sliten.

I och med planerna för en ny förskola i anslutning till parken planeras även parken rustas upp. En sådan upprustning hade varit positiv för tryggheten, och gjort att fler barn velat vistas i parken. Det är viktigt att även se över belysningen på platsen när parken upprustas, så att parken blir tillgänglig även på kvällar och under mörkare årstider. Exempel på hur belysningen kan utformas ges i figur 55 och 56 nedan.

Barn och unga upplever otrygghet i Axelsbergs centrum i anslutning till tunnelbanestationen. Då det dels handlade om vilka som rörde sig på platsen samt att området ibland upplevdes som mörkt och läskigt föreslås ljussättning för att bättra på den upplevda tryggheten. Mer ljus är ofta den åtgärd som används för att skapa ökad säkerhet och detta görs ofta i sin tur med avsikten att skapa ökad trygghet. Utöver detta bör sociala åtgärder som trygghetsvandringar och dylikt vara frekventa inslag på platsen.

Figur 55. En ljussättning som ger vägledning och samtidigt lyser upp omgivningen påverkar trygghetskänslan positivt. Foto: Morgan Karlsson, Boverket

Trygghetsskapande ljussättning

- ... finns på rätt plats, är välvärdad och signalerar platsens karaktär och funktion
- ... gestaltar omgivningen i flera dimensioner, med skuggor och kontraster
- ... bländar inte och ger inte för skarpa reflexer
- ... skapar goda synförhållanden och bidrar till att det är behagligt att vistas på platsen
- ... ökar möjligheten att se nödvändiga detaljer och andra människors ansikten
- ... skapar orienteringsmöjligheter och överblickbarhet
- ... tillåter mörker på medvetet valda platser

Lästips: Boverket (2010) Plats för trygghet

Figur 56. Exempel från centrala Hjulsta där färgsprakande ljus lyser upp skogspartiet. Källa: sociallightmovement.com

8.3 Boende och rekreationsåtgärder

Att kv. Fader Bergströms planeras bestå av punkthus innebär som tidigare nämnt att det inte naturligt kommer uppstå en tydlig gräns mellan de offentliga och privata utemiljöerna, på samma sätt som det hade gjorts om gårdarna hade varit avgränsade av husens struktur. Det är därför av stor vikt att utformningen görs på ett sådant sätt att gårdsmiljöerna ändå är väldefinierade och upplevs som privata.

Rekreatiönsåtgärder som föreslås är av mer övergripande karaktär för att säkerställa barns- och ungas utevistelse. Generellt gäller att god tillgänglighet ska tillskapas på stigar och leder mellan populära målpunkter i området. Viktigt att dessa hålls öppna och röjs med försiktighet så att känslan av naturstigar inte går förlorad och då i synnerhet i skogsområdena. Vidare bör man se till att det finns tillgänglighetsanpassade slingor som ger rörelsehindrade och barnvagnar möjlighet att nyttja området.

Vidare bör förskolegårdarna ha en kvalitativ friyta om minst 20-30 kvm per barn med plats för funktionella gårdar (Boverket, 2015).

9. Referenser

9.1 Tryckta källor

Andersson O, Rasmusson B, Sylwander L (2001) *Med barnkonventionen som karta och kompass*. Utgiven av Barnombudsmannen

Arnstein, S (1969) *A Ladder of Citizen Participation*. The American Institute of Planners 4:1969

Bodelius S, Kylin M (2014) *Plats för lek i översiktlig planering*. Movium fakta, 5

Boverket (2015) *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*. Boverket och Movium maj 2015.

Broberg A, Kyttä M, Fagerholm C (2013) *Child-friendly urban structures: Bullerby revisited*. Journal of Environmental Psychology, 35, sid. 110-120

Cosco N, Moore R & Islam, M (2010) *Behavior mapping: A method for linking preschool physical activity and outdoor design*. Medicine & Science in Sports & Exercise 42, no.3:513-19

De Laval, Suzanne (2015) *Bygga för barn – En kunskapsöversikt om barn och ungdomar; täta stadsmiljöer och metoder för delaktighet och barnkonsekvensanalys*. Utgiven av Arkus

Faskunger, J (2008) *Barns miljöer för fysisk aktivitet – samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. Statens Folkhälsoinstitut, Östersund

Ericsson I (2003) *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer: en interventionsstudie i skolor 1-3*. Doktorsavhandling, Malmö Universitet

Göteborg stad (2011) *Barnkonsekvensanalys barn och unga i fokus 1.0*. Även tillgänglig online via: [http://goteborg.se/wps/wcm/connect/0f49bd84-4aa2-4647-8e3d-162d431ea916/OPA_BKA.pdf?MOD=AJPERES] (senast besökt 2016-04-01)

Hart, R (1997) *Children's Participation: the theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. Earthscan, London

Mårtensson F, Boldemann C, Söderström M, Blennow M, Englund J-E & Grahn P (2009) *Outdoor Environmental Assessment of Attention Promoting Settings for Pre-school Children – part of a salutogenetic concept*. Health and Place 15:2009

Mårtensson, F (2004) *Landskapet i leken – En studie av utomhuslek på förskolegården*. Alnarp: SLU

Shier, H (2001) *Vägar till delaktighet: Öppningar,*

möjligheter och skyldigheter (översättning)

SKL & Trafikverket (2013) *Gångbar stad. Att skapa nät för gående*. Sveriges Kommuner och Landsting.

Socialdepartementet (2005): *Vräkning och hemlöset drabbar också barn*. SOU 2005:88.

Stockholms stad (2015) *Plan för säkra och trygga skolvägar i Stockholms stad, Strategisk inriktning för bättre trafiksäkerhet och trygghet i trafikmiljön runt skolor, 2015-2020*. Remissversion.

Stockholms stad, Trafikkontoret (2012): *Framkomlighetsstrategin*

Stockholms stad, Exploateringskontoret (2013): *Vårbergstoppen med omnejd. Utredning av ekologiska och sociala värden och funktioner - en landskapsanalys*.

Stockholms stad, Trafikkontoret (2007): *Trafiksäkerhetsprogrammet för Stockholm stad. Del 1 och 2*

Stockholms stad, Stadsbyggnadskontoret (2015): *Startpromemoria för planläggning av Skärholmen 2:1, Vårbergstoppen invid kvarteret Svanholmen i stadsdelen Skärholmen (ca 365 bostäder varav ca 35 radhus)*.

Stockholms stads, Stadsledningskontoret (2007): *Vision 2040*

Van der Burgt D, Cele S (2014) *Barnen och stadsrummet – relationer mellan kompetens, ålder och delaktighet*, Sociologisk forskning, årgång 51 nr 1, sid. 29-46

Vägverket, nuvarande Trafikverket (2005) *Vägledning för barnkonsekvensanalys i vägplaneringen*. PUBLIKATION 2005:37

Vägverket (2005) *Barnen och vägplaneringen. En kunskapsöversikt*. Vägverket: Publikation 2005:27.

Vägverket (1998) *Säkra gånpassagen! Handbok för analys och utformning av platser där gående korsar körbanan - en avgörande länk i förflyttningskedjan*. Vägverket: Publikation 1998:108.

Åkerblom P (2006) *Ut och lek! Kreativa utemiljöer för barn och unga*. Movium, Alnarp

Åkerblom P (2010) *Barns rätt till skrubbsår. Stadsrum för barn och unga*. URBAN – ett magasin om attraktiva landskap, nr 1 sid 33-37

Åkerblom P, Åkerlund U, Normann Bjarsell E (2016) *Bygga stad för barn och unga – vägledning, inspiration och allmänna råd*. Movium Fakta, 1

9.2 Digitala källor

Stockholms stad, Cykelplan 2012, [<http://www.stockholm.se/TrafikStadsplanering/Trafik-och-resor-/Cykla-och-ga/Cykelplan-/>], 2016-06-14

Stockholms stad, sociotopkartor, [<http://www.stockholm.se/TrafikStadsplanering/Stadsutveckling/Stadsplanering/Sociotopkarta/Sociotopkartor/>], 2016-06-14

STRADA, statistikrapport, utdrag 2016-05-04

9.3 Workshops

Årskurs 2 vid Hägerstenhamns skola

Årskurs 4 vid Hägerstenhamns skola

Workshops genomfördes 2016-05-23

9.4 Rundvandring

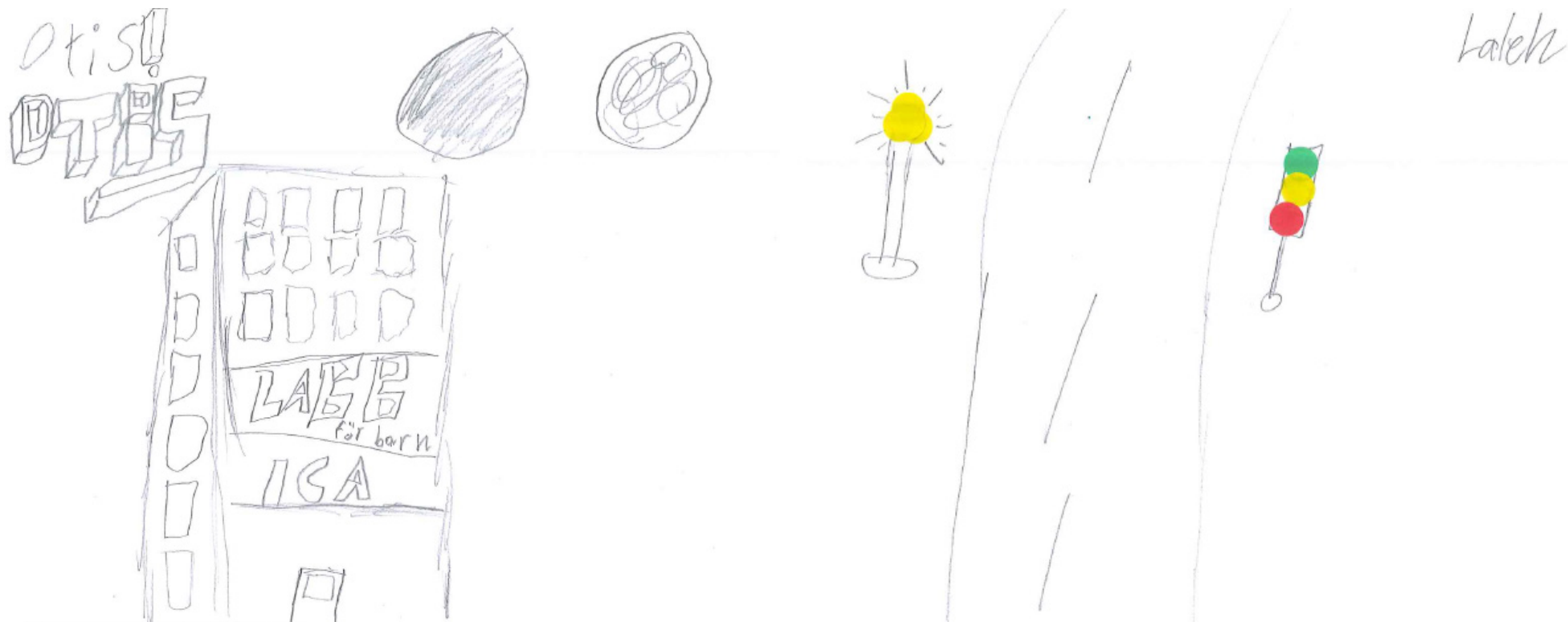
Lena-Britt Bodin (förskolan Solgläntan)

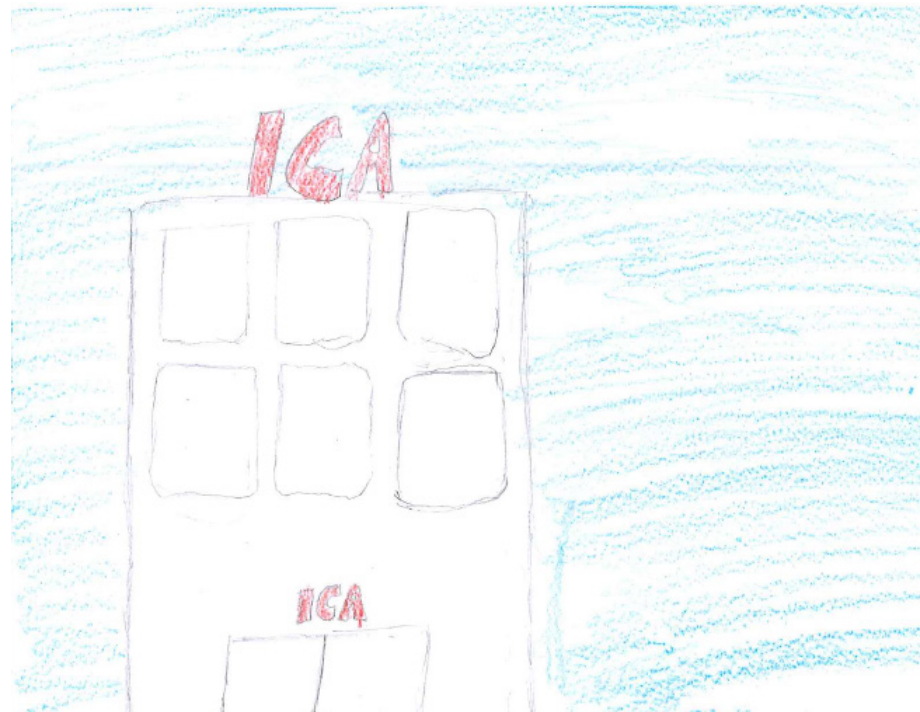
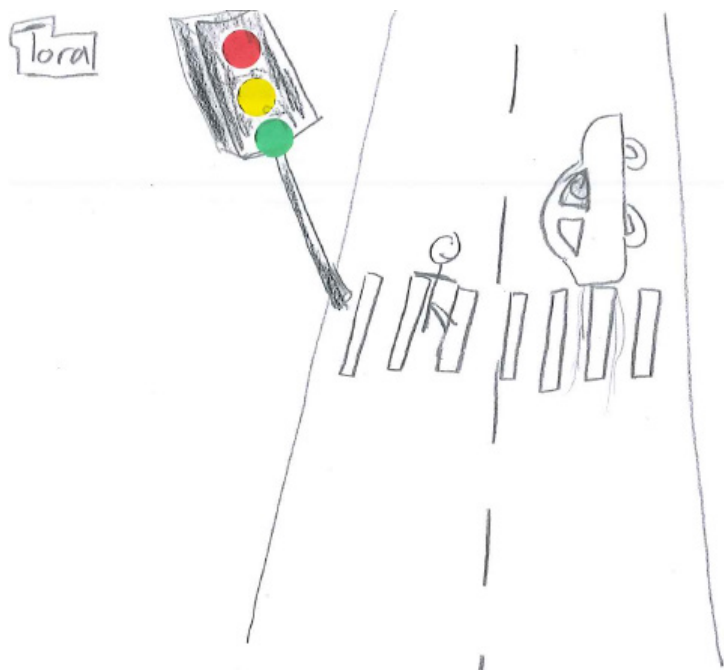
Tomas Steen (förskolan Skogsbacken)

Rundvandring med förskolorna genomfördes 2016-06-03

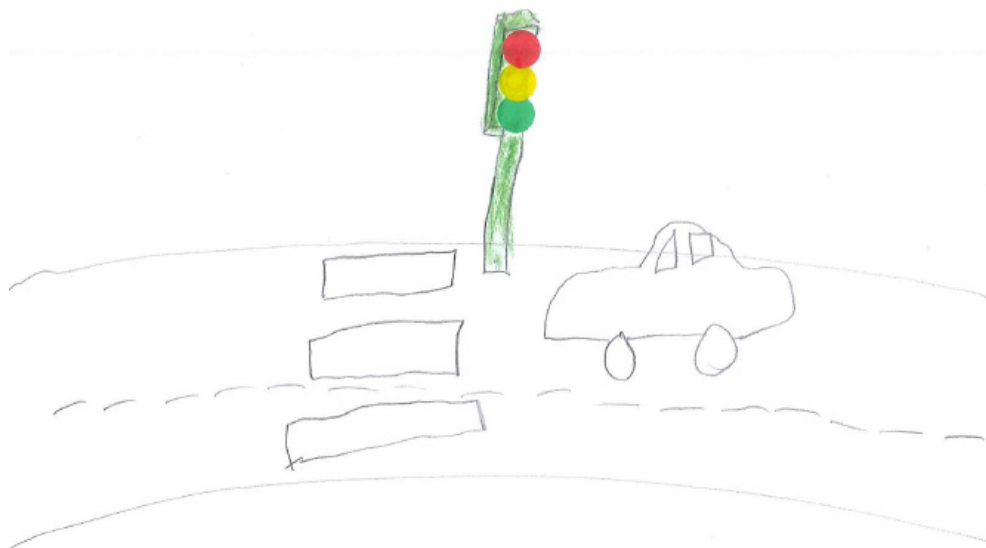
10. Bilagor

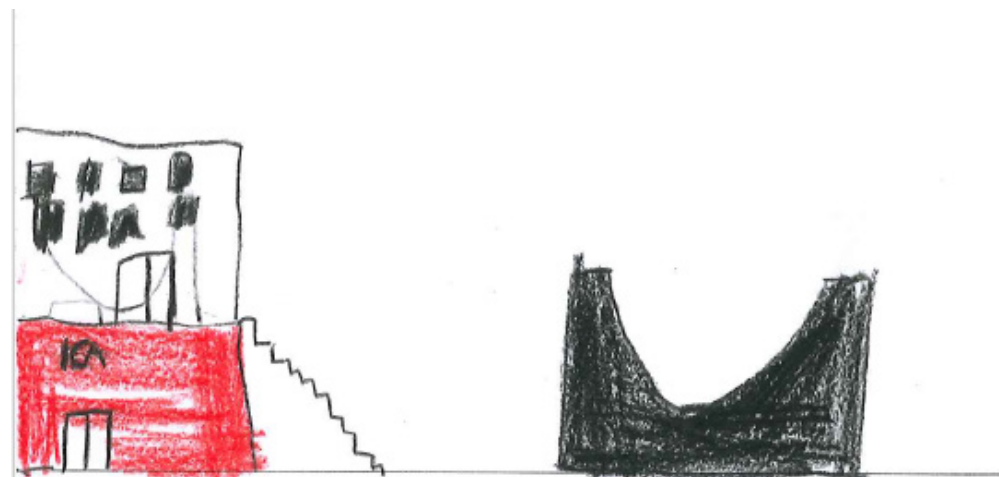
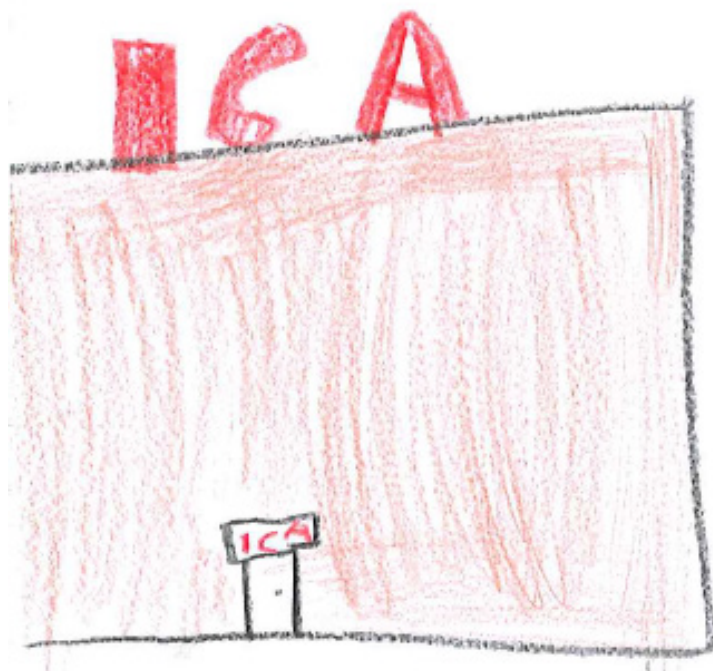
10.1 Lågstadiesbarnens önskemål

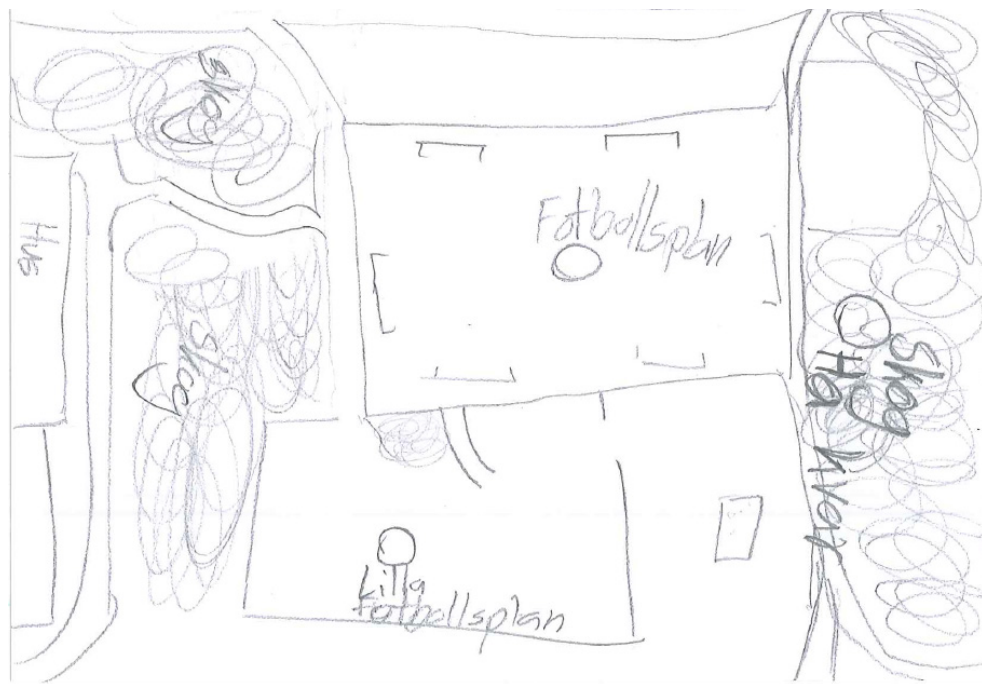

Noah

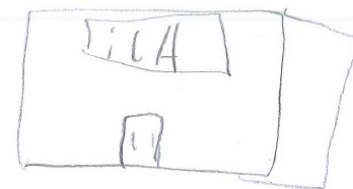
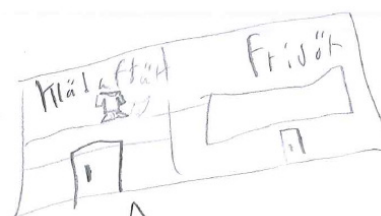

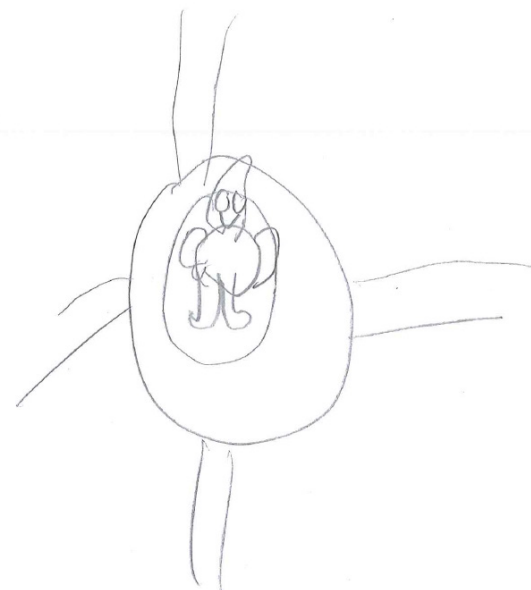
10.2 Mellanstadiebarnens önskemål

Lisa - Marie

Winkya
 nu vill ha något nytt men inte
 för nyt

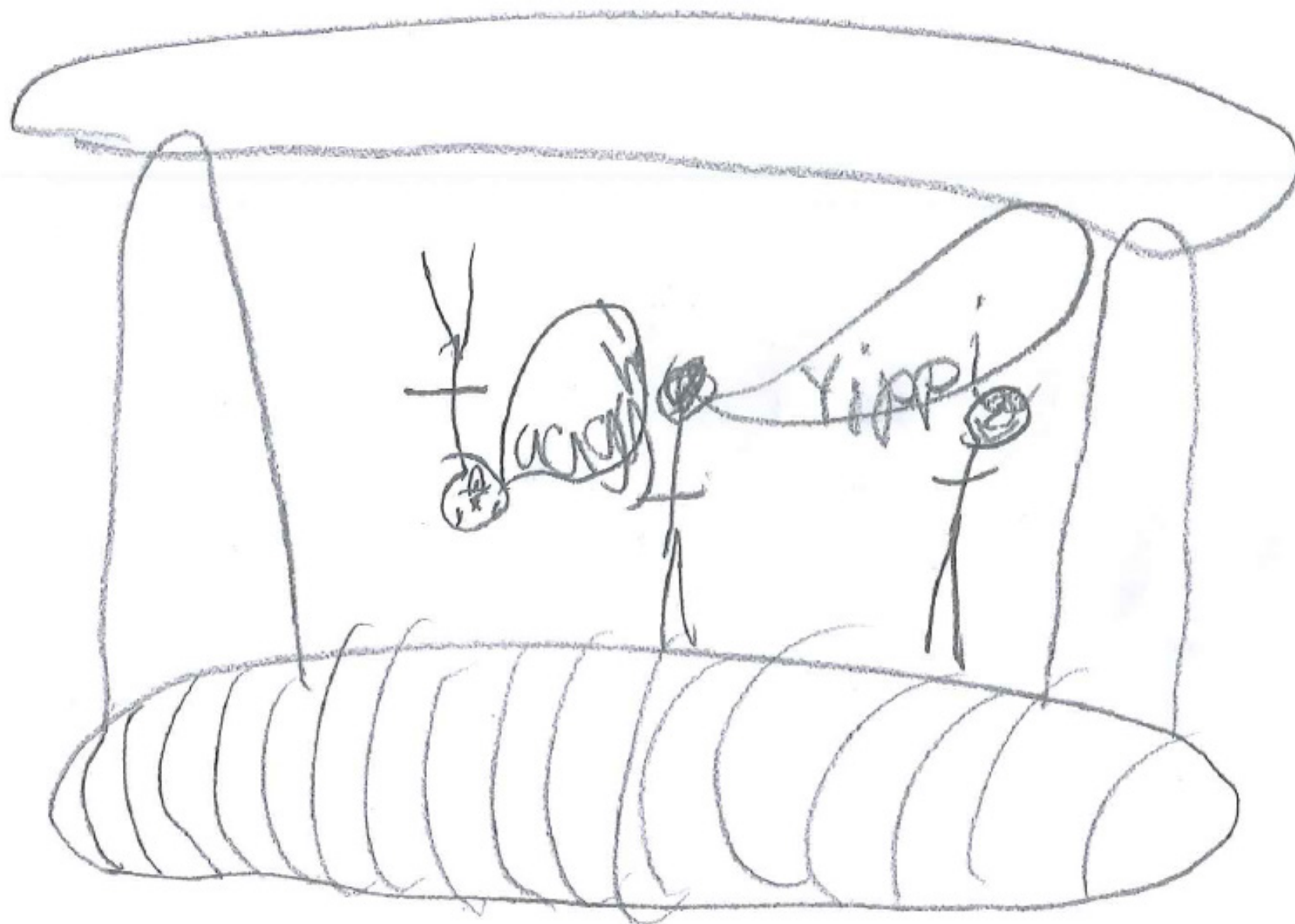

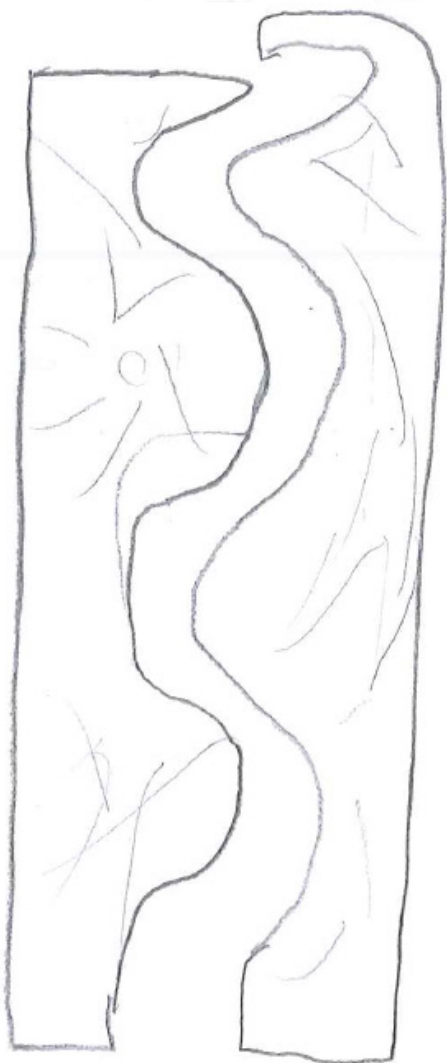
Vattenbåt

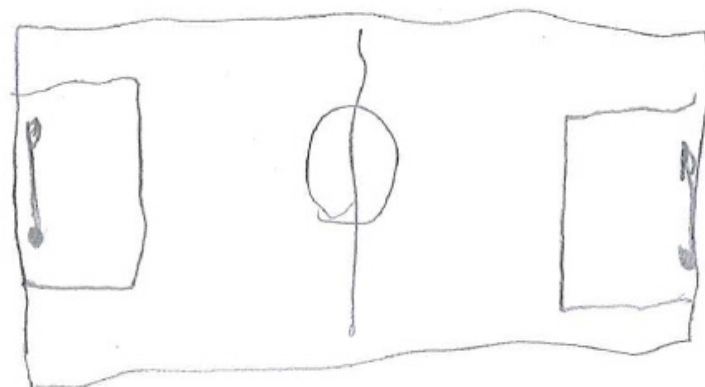
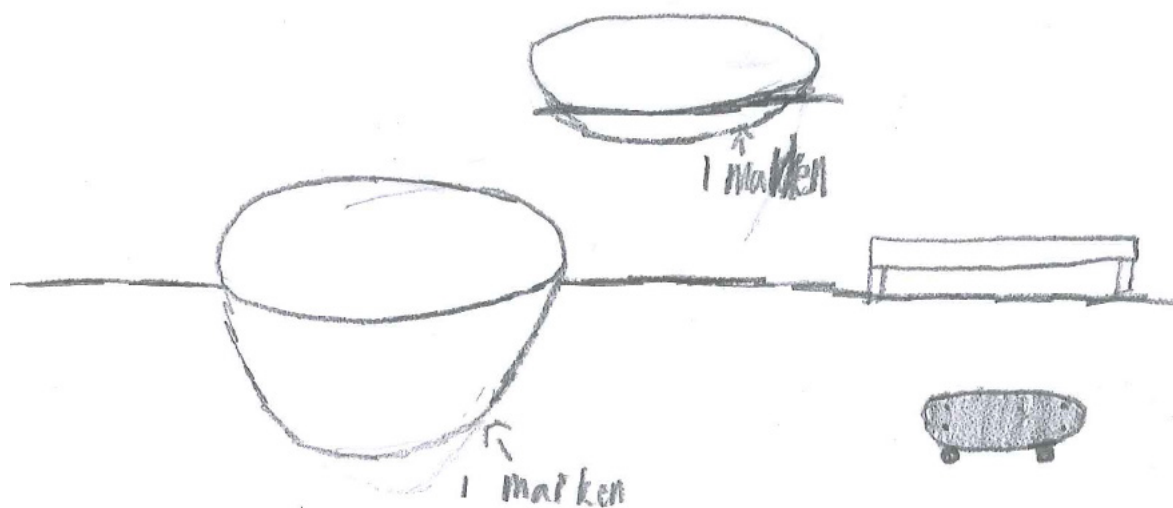
luffarhytt

Merskonst

10.3 Workshopmall

Kort presentation för barnen varför man genomför en barnkonsekvensanalys. Berätta vilka det är som genomför detta, varför man gör det samt vad som händer sen med återkoppling. Förklara att det framförallt är mindre åtgärder som kan hända.

1. Gruppindelning

Dela in barnen i mindre grupper, mellan 5-8 barn/grupp.

Dela ut följande material: Flygfoto, skriv- och ritpapper, pennor och klistermärken.

Peka ut deras skola och andra viktiga målpunkter så att barnen kan orientera sig på platsen.

2. Resvaneundersökning och platsens nyttjande

Med handuppräkning inom de mindre grupperna. Hur tar de sig till Axelsberg centrum, vilka vägar använder de, vad händer på vägen?

3. Favoritplats & otrygg plats - pluppa på karta, 2 pluppar per kategori

Låt barnen i grupp peka ut sina favoritplatser en i taget med hjälp av en grön klisterlapp. Varje barn får sedan motivera varför man valt en viss plats, vad man gör där, vilka som är där, om platsen besöks på skoltid eller utanför, vilka årstider man är där, hur tar de tar sig dig? etc. Notera särskilt skillnader mellan pojkar och flickor och årstider.

Låt barnen peka ut otrygga eller läskiga platser med hjälp av röda klisterlappar. Varför upplevs dessa platser som läskiga, vilken tid på dygnet, vilken årstid etc.

Låt barnen peka ut tråkiga platser med hjälp av gula klisterlappar. Vad är det som gör dessa platser tråkiga?

Dessa frågor tillhör de mest centrala, följdfrågor kan ställas efter att man går runt i varje grupp och pratar mer om utformning, barriärer, vad som är bra och dåligt mer övergripande, andra faktorer som spelar in som skolregler och liknande.

4. Planförslaget

Visa en bild på hur planförslaget planeras att bli, berätta vad det innehåller och vad som kommer att hända.

Förslagen till detaljplaner innebär nybyggnad av cirka 1000 nya bostäder samt tre nya förskolor.

Vad tycker barnen om planförslaget?

5. "Ritfrågan"

Vad är viktigt att det finns kvar?

Vad kan bli bättre?

Vad saknas?

Rita/skriv!

10.4 Frågor rundvandring

1. Vilka platser besöker förskoleverksamheten? Besök dessa platser.
2. Hur skiljer det sig mellan årstiderna på var man är?
3. Vad tycker barnen om att göra på dessa platser?
4. Finns det platser som idag skulle kunna ändras till det bättre för er verksamhet? Besök dessa platser.
5. Vilka platser upplever barnen själva som tråkiga platser? Besök dessa platser.
6. Finns det platser som av olika skäl upplevs av er eller barnen som otrygga? Besök dessa platser.
7. Vad är viktigast för era verksamheter i samband med den förändring som förväntas ske i Axelsberg? Vad kan bli bättre, vad är viktigt att det finns kvar, vad saknas?

